

LA GRAMÁTICA CATALANA (1796-1829)
DE JOAN PETIT I AGUILAR: ESTUDI I EDICIÓ

Jordi Ginebra i Serrabou

Tesi presentada per a l'obtenció del Grau de Doctor, dirigida
pel Dr. Joan Solà i Cortassa

Universitat de Barcelona
Divisió VII
Facultat de Filosofia i Lletres de Tarragona
Departament de Filologia
abril de 1991

148.

g.

Nò es troba en nostre Idiome ninguna Digció finida en la Consonant g; perque aquesta, com sia sèmpre Liquant de la Vocal u, va sèmpre ante-posada á ella; com: qua, que, quí, quo; que, qui.

r.

Tòts els Substantius, y las Veus dels Adjectius de dós Veus, finids en las Terminacions Agudas, ó Mudas ar, er, ir, or, ur són del Género Masculí; v.g: Campanar, Dinèr, Suspir, Dolòr, Primèr, Tercèr, Derrèr, Señòr, &c.

Egsebsió

Se apàrtan de aquesta Règla. per sèr Femenins: la Llar del fog, ó Fogar, Llavòr, Flor, Tardòr, ó Tardahòr, Mullèr, Ester, y els demès noms de Dona, com Sor ó Sóror. El Nom Mar es indiferènt, pux diem á altas Mars, y el Mar Mediterraneo, Báltic, Vermell; &c. Tambè se-èn apàrtan los Adjectius de una sola Veu, per sèr del Género Comú de dós, com ho veurem á son llog.

s.

Aquesta Terminació és la més General, e intrincada del Idiome Catalá, pux compren tótas las Digcións Plurals, fins los Artiggles Masculins, y els Femenins, y aduc aquellcs Digcións que ténen la Terminació Plural, y són de Significació Singular, y las que ténen una matèxa terminació en Singular, y Plural. Abrassa també la Terminació Gramatical s el Singular, y el Plural dels Noms, Pronoms, y Particips terminads en Singular en las Sílabas Agudas ás, és, ís, ós, ús, ó en las Mudas ès y òs; qual Plural té lo increment Masculí, de la Sílaba Brèu, y Final os; pux tóts són finids en ásos, ésos, isos [p. 153v] ósos, úsos, ó en èsos, òsos; y alguns dóbblen la s en la Terminació Plural; v.g: Pas, Passos; Contrap.s, Contrapassos, &c. y tóts son Masculins, com sos Singulars. També ténen lo Increment Masculí de la Sílaba Brèu os els Plurals terminads en áscos, éscos, íscos, óscos, úscos, quals Singulars són finids, en ásc, ésc, ísc, ósc, úsc, tóts Masculins, y alguns los añaóexen sens necessitar-ho la final h, escrivind ásch, ésch, &c.

Igualmènt ténen lo Increment Masculí de la Sílaba Brèu os els Plurals ársos, érsos, írsos, órsos, úrsos, quals Singular Masculins són árs, érs, írs, órs, úrs. També el ténen els Plurals Masculins ástos, éstos, ístos, óstos, ústos, quals Singulars igualmènt Masculins són ást, ést, íst, óst, úst; y finalmènt el ténen els Plurals Masculins áxos, éxos, íxos, óxos, úxos, quals Singulars també Masculins, són áx, éx, íx, óx, úx.

També són finids en s tots els Plurals dels Noms, Pronoms, y Participis, finids en Singular en las Vocals Sonants á, é, í, ó, ú Agudas, ó Mudas, Breus, ó Corredissas, ó en la Vocal Junt-sonant u; ab l'advertència, que els Plurals dels finids en Singular en las Vocals Agudas ó Mudas á, é, í, ó, ú, recobran en Plural, per sèr Apocopadas en Singular, las Consonants n ó r que se-èls havian quitad per la Figura Apocopa, del fi de la Digció, y, per lo tant, sos Plurals, tots Masculins, són finids en: ans, ens, ins, ons, uns; ó bè en ars, ers, irs, ors, urs; v.g: Capellá, Capellan, Capellans; Seculá, Secular, Seculars, &c. La Má, Man, Mans, es Femenina en Singular y Plurals. Se deu notar que nò és deu fèr ninguna restitució de n ni r als Plurals de las següents Digcions Finidas en Singular en Vocal Aguda, per ser Naturals, y nò Sincopadas, quals són las Pronominals Possessivo-Demonstratives Singulars y Femeninas: Ma, ta, sa, que fan sos Plurals mas, tas, sas. Lo Artiggle Mascul. Singular Lo fa el Plural Masculí Los; y el Femení Singular La, fa el Plural Las; y el Neutrelisad Lo, nò té Plural.

p. 154r

149.

Tampòc tènen Plural las 3as Veus Pronominals Neutrelisants Essó, ú Assó; Eyó, ú Ayó; y Elló, ú Alló.

Las Digci6ns Declinabbles, finidas en Singular en las Vocals Br6us a, e, i, o, u, 6 en las mat6xas, corredissas; 6 en la Vocal Junt-Sonant 6; so es, en 6u, 6u, iu, 6u, 6u, se fan Plurals ajustand-los una sola s final; com Casa Casas; Cl6usula, cl6usulas; Pare, Pares; Mare, Mares; Ciri, Ciris; Burro, Burros; Impetu, Impetus; M6u, M6us; T6u, T6us; Nostre, Nostres; Vostre, Vostres, &c.

Lo mat6x per mat6x, sugseh6 als Innumerabbles Noms, Pronoms, y Particips finids, en Singular, en Consonant, que n6 sia s; so es, en ab, eb, ib, ob, ub; ac, ec, ic, oc, uc; ad, ed, id, od, ud; &c.&c; que 6s fan Plurals a6adind-los una sola s final, com: abs, ebs, ibs, obs, ubs; acs, ecs, ics, ocs, ucs; ads, eds, ids, ods, uds; &c.&c; v.g: Sac, Sacs; Amad, Amads; Baf, Bafs; Grog, Grogs; Raj, Rajs; Mal, Mals; Al, Als; El, Els; Del, Dels; All, Alls; Fam, Fams; Oraci6n, Oraci6ns; &c.&c. Se-6n eqsebt6an els Pronoms Demonstrativo-Possessius, Masculins: Mon, Ton, Son, quals Plurals tamb6 Masculins s6n: Mos, Tos, Sos. Lo mat6x, final-m6nt, esdev6 en Digci6ns Declinabbles, finidas en d6s consonants, que ninguna de 6llas sia s, v.g: Arc, Arcs; Terc, Tercs; Esquerp, Esquerps, &c.

La s, doncs, Final de las Digci6ns Declinabbles, 6 es Plural, 6 Singular; 6 Singular, y Plural. La Plural hu es en Terminaci6, y Significaci6, 6 en la sola Terminaci6; y la s Singular 6s troba, despr6s de Vocal Sonant Aguda, 6 Muda; 6 Junt-sonant; 6 despr6s

de Consonant; y segòns aquestes circumstàncies, déuen formar-se las sinc següents Règglas, destinadas á indagar el Género Masculi, ó Femení dels Substantius, y de las 1as y 2as Veus dels Adjectius, que terminan en s. [p. 154/]

Reggla 1ª

Diccions, finidas en s; Plurals en la Terminació y Significació.

Tòts els Plurals dels Substantius, y de las 1as y 2as Veus dels Adjectius de dós Veus, terminan en la lletra Consonant s; y seguèxen el Género Masculi, ó Femeni, de sos Singulars, finids en Consonant, que nò sia s; ó en Vocal Sonant, ó Junt-sonant; en Sonant Sòbre-aguda, Aguda. ó Muda; Breu ó Corredissa. Per egzòmple, són Masculins els Plurals Mos, Tos, Sos; porque hu són sos Singulars Mon, Ton, Don. Tambè són Masculins los Artigles Plurals Els y Los porque hu són sos Singulars El, y Lo, y el Plural Los es Femeni, per sèr-ho el Singular La. &c.

Las Diccions, finidas en Plural en la Síllaba as Breu, ó Corredissa són Femeninas porque hu són sas Singulars, finids en a Breu, ó Corredissa, com hu hem vist en la Terminació a; v.g: Casa Casas; Cláusula, Clausulas. Amada, Amadas; &c.

Reggla 2ª

Diccions finidas en s; Plurals en la Terminació, y Singulars en la Significació.

Tots els Noms Propis, Sòbre-noms, y Rencoms de Homens, é Donas, finids en s; encara que sian Plurals en la Terminació, són Singulars en la Significació; y seguéxen el Género de son Significad, qual es Home, ó Dona; v.g: Joan Casas es Masculi perque significa un home, y Maria Casas, es Femenina, perque significa una dona. Aristóteles, Hipócrates, y Orígenes son Masculins, per ser propis de Home.

Reggla 3ª

Diccions finidas en s; Escritas ab unas matèxas lletras, tan en Singular, com Plural.

Las Diccions de aquesta Reggla són Masculinas; quals

p. 155r

150.

són: el Tèmps, los Tèmps, lo Encens els Encens; un Dilluns, dós Dilluns; un Dimars, dós Dimars; un Dimecres, dós Dimecres; un Dijous, dós Dijous; un Divendres, dós Divendres.

Egsebció

Se apartan de aquesta Règla; per sèr Femenins, alguns Noms Grègs, escrits ab unas matèxas lletras en Singular, y Plural, finids en la Terminació is Brèu. Arredissa, quals són una Dosis, dós Dosis; una Analisis, dós Analisis, y semblants, que usan alguns Catalans, y Castellans; pero déuen usar-se finids en e, com hu hem dit en la Terminació e; perque, axí com els

Catalans y Castellans formam del Genitiu Grèg Pestis el Nom Peste; de Classis, Classe; de Basis, Base; y de Frasis, Frase; com ja es corrent ¿quina repugnància hi ha en que del Genitiu Grèg Dosis formem Dose; de Analisis, Analise; de Diocesis, Diocese; de Paràlisis, Paralise, &c.? Y, axi com del Singular Peste, formam el Plural Pestes; de Classe, Classes; de Base, Bases; y de Frase, Frases; com també es corrent ¿quina dificultat hi ha en que del Singular Dose, formem el Plural Doses; de Anàlise, Anàlises; de Diocese, Dioceses; de Paralise, Paralises, &c.?

 Règla 4a

Digcions, finidas en s, en Singular,
 post-posada á Vocal Aguda, Sòbre-aguda, ó Muda.

Els Noms, Pronoms, y Particips, finids en Singular, en las Silabas Agudas, ó Sòbre-agudas ás, és, is, ós, ús; ó en las Mudas ès, y òs, són del Gènere Masculi; v.g: el Más, Vallés, Res, y un Nò-res: Panis, Ós, i Ós, un Òs, lo Arrós, Gamarús, Amoròs, Horroròs, &c. Els Noms Vallés, Res, y Nò-res, nò tènem Plural, pero, els Demès són finids en lo Increment os Brèu, com: Mas, Masos, Panis, Panisos; Ós, Ossos; Arrós, Arrossos; Amoròs, Amoròsos, &c [p. 155v].

(1) Òs, Òsos,

Egsebcio

Se apartan de aquesta Règla alguns Noms finids en es, ó is Aguds, tots del Gènere Femeni; dels quals els finids en és són Apocopads, per haver-se-els quitad, per la Figura Apócopa la a

final Brèu; v.g: de Bellesa, quitada la a final, queda Bellés, ó hermosura; de Petitesa, la Petités; ó falta de Estatura, ó aïss; de Escassesa, la Escassés; de Mal-fetesa, la Mal-fetés, &c; y els finids en is són imitats dels Noms Substantius Llatins, finids en el Nominatiu Singular en trixs, que antiga-mènt escrivian trics, y fan el Genitiu acabad en tricis; v.g: del Genitiu Imperatricis formar el Substantiu Catalá Imperatris; de Matricis, Matris; de Aconsolatricis, Aconsolatris, &c.

Reggla 5ª y Última

Dicciõns, Finidas en s en Singular.

Post-posada á lletra Consonant.

Totas las Dicciõns Declinabbles Singulares, que tènen la final s, després de Consonant, són del Género Masculí, y fan sos Plurals, finids en lo Increment os Brèu; v.g: Ars, Arsos; Mars, Marsos; Gers, Gersos; Comers, Comersos; Axers, Axersos; Divers, Diversos; Invers, Inversos; Vers, Versos; Convers, ó convertid, Conversos; Pervers, Perversos; Úivers, Úiversos; Pòls, Pòlsos; tè bon Pòls, ó mals Pòlsos.

Egsebsiò.

Se apartan de aquesta Reggla, per sèr Femenins, la Pòls, ó Pòlsina, y la Cals, que nò tènen Plural.

t.

Els Substantius, y las Veus dels Adjectius de dós, ó tres Veus, finids en t, són Masculins; v.g: Gat, Pet, Rèt, Pit, Pot, Ròt, Engrut, Est, Aquest, Astut, Mort, Resolt, el Part, &c.

Egsebsió.

p. 156r

151.

Se apartan de aquesta Règla, per sèr Femenins els Noms: Mort, Sort, Nit, Gènt, Llèt, y la Part.

El Nom Part es del Género Masculi, quand significa lo agte de parir; y es Femeni, quand significa porció ó part de alguna cosa; v.g: El Part fòu treballòs, pux li quedá una grand Part de las Secundinas, ó llit. El Talent, ó Ingeni, y la Talent, ó gana. Los Adjectius de una sola Veu, finids en ant y ent, són del Género Comú de dós, es Masculins, y Femenins, com ho veurem á son llog.

Aquells catalans, que escriuen finidas en t, nò sola-mènt las Digcions Declinabbles de aquesta Terminació, sinò també las finidas en d déuen conformar-se á las Règglas dadas en la Terminació d.

u.

Els Substantius, y las Veus dels Adjectius de dós Veus, finids en la Vocal ú, sia Sonant, ó Junt-sonant, són del Género Masculí; v.g: Ritu, Impetu; Bridecú, Perú; Serau, Tira-peu; Motiu, Bou, Blanc-cruu, el Clau.

Egsebsió

Se apartan de la Reggla; per sèr Femenins els Noms: la Creu, Veü, Guineu, Perdiu, la Clau, la Nou, la Seu ó catedral, la Nau.

El Nom Clau es Masculí, quand significa un Clau, ó instrument pera clavar alguna cosa, per egzèmple un pañ; pero es Femení, quand significa la Clau ó instrument pera obrir un pañ, clavad ab grossos Claus.

El Nom Pau es Masculí, quand significa un home de aquest nom; pero es Femení quand significa la Pau, ó quietud. El nom Ceu, ó grèx es Masculí, pero es Femenina la Seu, ó Catedral. El Númeral Nou es del Género comú de dós. [p. 156v]

v

Nò hi ha ninguna Digció finida en Catalé, en av, ev, iv, ov, uv perque la v sempre va anteposada á las Vocals a, e, i, o, u, com: va, ve, vi, vo, vu.

x.

Els Substantius, y las 1as Veus dels Adjectius de dós, ó tres Veus, finids en la consonant x són Masculins; v.g: Calax, Fèx, Pèx, Guix, Bòx, Moradux; Rètx, Gavatx, Despadx, Empatx, Empapatx, Flux, Sang-flux, Matèx, Ex, Aquex.

No deu anteposar-se la i á la x, sinò quand se pronuncia; v.g en el Nom Guix, quixèra, quixot, quixa.

Y.

Tòts els Substantius, finids en la Consonant Y, són Masculins; v.g: Desmay, Rèy, Vey, Comboy, Juy, Mont-Buy.

Egsebsió

Se aparta de la Reggla, el Nom Lley, que es Femení.

Nò és troban ningunas Digcions finidas en z, ni ç.

Las Digcions, finidas en any, eny, iny, ony, uny pertañen á la lletra ñ, que equival á las dos ny.

Aquestas són las solidas Règglas Catalanas, pera conèxer el Género Masculí, ó Femení de tòts els Substantius, y de las 1as, y 2as Veus dels Adjectius de dós, ó tres Veus; pux las 1as Veus de tan vária Terminació Singular, com hu hem vist en las antecedènts Regglas, són Masculins; y las 2as Singulares, finidas tótas en á Brèu, ó Corredissa, són Femeninas, y és fòrman de las Masculinas,

añadind-los per detrás, una á Brèu, o Corredissa, sola, ó
acompañada de una n, r, s, anteposada á dita a, ó mudand las
Vocals finals Brèus e, o, en la final á Brèu, ó Corredissa,
segons las sequènts solidissimas Règglas.

p. 157r

152.

Règla 12

Veus Adjectivas Femeninas Singulars, finidas en a
Formadas de Masculinas Singulars, finidas en é.

De las Veus Adjectivas Masculinas, ó las 1as Singulars, finidas en e
Brèu, ó Corredissa, às forman las Femeninas, ó 2as Singulars,
finidas en á Brèu, ó Corredissa, mudand la e, en á: v.g: Infame,
Infama; Sogre, Sogra; Agre, Agra; Ilustre, Ilustra; Digne, Digna;
Indigne, Indigna; Pobre, Pobra; Jove, Jova; Mestre, Mestra;
Destre, Destra; Sinistre, Sinistra; Ministre, Ministra; Juriste,
Jurista; Canoniste, Canonista; Janseniste, Jansenista;
Calviniste, Calvinista; Nostre, Nostra; Vostre, Vostra; Altre,
Altra; Alegre, Alegra; Agreste, Agresta; Ample, Ampla; Hipocrite,
Hipocrita; Cade, Cada; v.g: Cade home Hipocrite, y Cada dona
Hipocrita són aborribbles.

Nò compren l'antecedent Règla los Adjectius de una sola Veu,
finids en Singular en e Brèu, perque dita Veu es Masculina, y
Femenina, é invariable, com ho veurem á sòn llog.

Reggla 2ª.

Veus Adjectivas Femeninas Singulares, finidas en a,
Formadas de Masculinas Singulares, finidas en i.

De las Veus Adjectivas Masculinas ó 1as Singulares, finidas en i
Brèu, ès fòrman las Femeninas, ó 2as Singulares, añadind à la i
final una sola a Corredissa Gramtical, v.g: Trinitari,
Trinitària; Avi, Àvia; Bis-avi, Bis-àvia; Diari, Diària; Ranci,
Rància; Musti, Mústia; Estrafalari, Estrafalària. [p. 157v]

Reggla 3ª

Veus Adjectivas Femeninas Singulares, finidas en a.
Formadas de Masculinas Singulares, finidas en o.

Las Veus Adjectivas Femeninas, ó 2as Singulares, finidas en a
Brèu, ó Corredissa, às fòrman de las Masculinas ó 1as, mudand la
o final, en a; v.g: Feo, Fea; Reo, Rea; Anómalo, Anómala;
Absurdo, Absurda; Sangüíneo, Sanguinea; Sufragáneo, Sufragánea;
Momentáneo, Momentánea; &c.

Reggla 4ª

Veus Adjectivas Femeninas, Singulares, finidas en a,
Formadas de Masculinas, finidas en u.

De las Veus Adjectivas Masculinas ó las, finidas en la Junt-sonant u; so es, en au, eu, iu, ou, uu, és forman Veus Femeninas, ó Zas, post-posand á la u final, una sola á Brèu, y mudand á vegadas dita u Junt-sonant, en v; v.g: Juheu, Juheua, ó Juhèva; Igonau, Igonaua, ó Igonava; Hereu, Herrva; Viu, Viva; Esclau, Esclava; Mèu, Mèua, ó Mèva; Tèu, Tèua, ó Tèva; Sèu, Sèua, ó Sèva; pero també usam las Veus Femeninas: Mia, Tua, Sua.

El Nom Adjectiu Brèu, es de una sola Veu Masculina y Femenina; com ho veurem á son llog.

Regla 4ª

Veus Adjectivas Femeninas, Singulars, finidas, en a,

Formadas de Masculinas, finidas en las Vocals:

sobre-Agudas, Agudas ó Mudas a, e, i, o, u.

Com tótas las Veus Adjectivas, Masculinas, ó las, finidas

p. 158r

153.

en las Vocals Agudas, ó Sòbre-agudas á, é, í, ó, ú, ó en las Mudas è, ò; sían Apocopadas, per haver-se-els llevad, per la Figura Apocopa la n, ó r finals: passan á Femeninas Naturals, restituhind-los aquestas consonants final, y post-posand á ellas una a Brèu; v.g: Vá, ó Van, Vana; Sá, ó San, Sana; Seré, ó Seren,

Serena; Ruhí, ó Ruhin, Ruhina; Fanfarrò, ó Fanfarròn, Fanfarròna;
Comú, ó Comun, Comuna; Castellá, ó Castellán, Castellana; Catalá,
ó Catalan, Catalana; &c.

Primè, ó Primèr, Primèra; Derrè ó Derrèr, Derrera; Sebatè, ó
Sebatèr, Sebatèra; Ferrè, Ferrèr, Ferrèra; &c.

Regla 6ª

Veus Adjectivas Femeninas Singulares, finidas en a,
Formadas de Masculinas finidas en Consonant,
que nõ sia la s.

De las Veus Masculinas Adjectivas, finidas en Consonant, que nõ
sia s, ès fòrman las Femeninas, ajustand á las Masculinas una
sola a. Brèu, ó Corredissa; v.g: Poc, Poca; Porc, Porca; Terc,
terca; Enterc, Enterca; Brònc, Brònca; Flac, Flaca; Sec, Seca;
Fòsc, Fòsca; Tòsc, Tòsca; Amad, Amada; Cregud, Creguda; Ohid,
Ohida; Agud, Aguda; Hagud, Haguda; Humid, Humida; Suad, suada;
Tossud, Tossuda; Josef, Josefa; Amig, Amiga; Greg, Grega; Llarg,
Llarga; Roj, Roja; Boj, Boja; Mal, Mala; Bell, Bella; Prim,
Prima; Sapientíssim, Sapientíssima; Amantíssim, Amantíssima; Un,
una; Algun, Alguna; Ningun, Ninguna; Clar, Clara; Madur, Madura;
Brut, Bruta; Adult, Adulta; Molèst, Molèsta; Gat, Gata; Net,
Neta; Nèt, Nèta; Còx, Còxa, &c. [p. 158v]

Regla 7ª

Veus Adjectivas Femeninas Singulares, finidas en a,
Formadas de Masculinas, finidas en s.

De las Veus Adjectivas las, ó Masculinas, Singulares, finidas en s, so es, en las Sílabas Agudas ás, és, is, ós, ús, ó en las Mudas és, ó òs; és forman las Femeninas, finidas en a Brèu, ajustand á las Masculinas una sola a Breu, y en algunas dobland la s; v.g: Escás, Escassa; Eficás, Eficassa; Egstés, ó Estés, Egstesa, ó Estesa; Comprés, Compresa; Fés, Fésa; Felís Felissa; Hermòs, Hermòsa; Gamarús, Gamarusa; &c.

Nò hi ha, doncs, altra diferència, sinó que algunas Veus Femeninas doblan la s, y otras nò; y quals sian aquestas, y aquellas ho manifestará el Diccionari Poètic Catalá; á hond se trobaran aquestas, y otras particularitats bèn curiòsas del Idiome.

Aquesta es la Formació Catalana de las Veus Adjectivas Femeninas, ó 2as, finidas en a Brèu, ó Corredissa, formadas de las Masculinas, ó las dels Adjectius de dós, y tres Veus Singulares: pux los Adjectius de una sola Veu l' tènen Masculina, y Femenina, com hu anam á véurer tòt seguid.

Adjectiu de una sola Veu

Del Género Comú de dós, eo Masculina, y Femenina.

F. Quils sòn los Adjectius, sian Noms, Pronoms, ó Particips, del Género Comú de dós, eo Masculins, y Femenins?

R. Ne sòn primèra-mènt los Adjectius Catalans, y áduc

els Castellans, finids en able, éble, ible, óble, uble, las que pronuncian els Castellans finids en á-ble, é-ble, i-ble, ó-ble, ú-ble; y nosaltres els proferim, y devem nosaltres escriurer terminads en ab-ble, eb-ble, ib-ble, ob-ble, ub-ble; v.g: Amabble, Febble, Crehibble, Dòbble, Redòbble, Nobble Solubble, Insolubble, &c. Veja-se el Diccionari Poétic en las ditas Terminacions.

Sòn, segòna-mènt Adjectius de una sola Veu, los Adjectius Llatins, pero Catalanisads, y Castellanisads: Celeste, Terrestre, Campestre, Hispanense, Matritense, Forense, Tarraconense, &c.

3^a los Adjectius, finids en al, el, il; v.g: Principal.

Cruel, Vil, &c; pero se-èn egsebtúa lo Adjectiu Mal, que fa Mala.

4^a tots els Particips de Present de la 1^a Conjugació Catalana, finids en ant, com Amant, el que, y la que ama, ó amaba;

Enseñant, el que y la que enseña, ó enseñaba; &c.

5^a els Particips de Present de la 2^a, y 3^a Conjugació, Catalanas, finids en ent, com: Veyent, el que, y lo que veu, ó veya;

Llejent, el que, y la que llejex, ó llejía; &c; y demès Adjectius en ent, egsebtads molt pocs; v.g: Dolent, Dolènta; Calent, Calenta, Pudent, Pudenta, &c.

6^a, sòn Adjectius de una sola Veu els finids en ar, com: Secular, Familiar, &c; pero els terminads en ér, ó èr. sòn tots Adjectius de dós Veus, com: Primèr, Primèra, Derrèr, Derrèra; &c. Los

acabats en òr, uns són de una sola Veu, y altres de dós; els de una sola Veu són única-mènt els següents: Majòr, Menòr, Millòr, Pejòr, ó Pidjòr, Superiòr, Inferiòr, Anteriòr, Posteriòr, Interiòr, Esteriòr, ó Egsteriòr, Citeriòr, y Ulteriòr; pero els demès Adjectius finids en or, inclosos els terminats en adòr, edòr, ó idòr, tènem tots Veu Masculina, y Veu Femenina; v.g: Superiòr, Superiora; Procuradòr, Procuradòra; Fahedòr, Fahedòra; [p. 159v] Ohidòr, Ohidòra. Final-mènt els finids en ur són Adjectius de dós Veus, com: Madur, Madura; Segur, Segura. 79, els Noms Numerals Cardinals, són tots Adjectius de una sola Veu, com: Dòs, Tres, Quatre, &c; egsebtad lo Adjectiu Un, que fa la Veu Femenina Una. 80, y última-mènt, són Adjectius de una sola Veu els Següents: Brèu, Suau, Grave, y Grand.

Se dubta si els Noms Nobble, Mártir, Pobre, Jove, Testimoni, Hoste, y Verje són Adjectius, ó Substantius del Gènero Comú de dós; pero es més probabble que són Adjectius Substantivats, y que, en tòt rigor, única-mènt són del Gènero Comú de dós Nobble, y Mártir; pux vulgar-mènt se diu: Pobre, y Pobra; Jove, y Jova; Testimoni, y Testimònia; Hoste, y Hosta; Verje, y Verja, com hu hem dit fol. 139, pag. 2ª. Són, doncs, del Gènero Comú de dós sola-mènt los Adjectius de una sola Veu, y nò ningun Substantiu.

Las referidas, doncs, Règglas són las que conduhéxen pera indagar els Gèneros Masculins, ó Femenins dels Substantius, y de las Veus dels Adjectius de dós Veus, com y també el Comu de dós, eo

91

Masculí y Femení dels Adjectius de una sola Veu; pero els Noms Substantius, y els Adjectius admeten algunes Divisiòns, y Subdivisiòns; de las quals, unas són particulars als Noms Adjectius; y altres Comunas als Adjectius y Substantius, y de tótas se deu parlar.

p. 160r

155.

Divisiò, y Subdivisiò

Dels Adjectius de una, y de dós Veus.

P. Com se dividéxen els Noms Adjectius, sian de una, ó de dós Veus.

R. Se partéxen, primèra-mènt en Positiu, Comparatiu y Superlatiu; y segòna-mènt, en Possessiu, Denominatiu, y Correlatiu.

Adjectiu Positiu.

P. Que entèns, per Noms Adjectiu Positiu?

R. Els Adjectius, que signifiquen qualitat absoluta, ó positiva, susceptible de augment, ó disminució; v.g: Bo, ó Bon, Bona; Mal, Mala; Grog, Groga; &c. Vil, Útil, Inutil; &c.

Adjectiu Comparatiu.

P. Quins Noms Adjectius són Comparatius?

R. Aquells que signifiquen alguna qualitat, que comparada a altra, es augmentada, o disminuïda; com Més, o menys Bo, o Bona; més, o menys Mal, o Mala; més, o menys Vil, &c; v.g: Més Blanc, que la neu; més Hermós, que el Sol; més Vil, que Judas.

Nò té la Llengua Catalana Comparatius,

formats de sos respectius Positius, com els Llatins; pero usa aquests: Millor; Pejor, o Pidjor; Major, Menor, Superior, Inferior, Anterior, Posterior, Interior, Exterior, o Egterior; Citerior, Ulterior.

Adjectius Superlatius

P. Quins són els Noms Adjectius Superlatius?

R. Els que signifiquen alguna qualitat, posada en el punt més alt, v.g: Bonissim, o Bonissima, molt Bo, o Bona; Malissim, o Malissima, molt Mal, o Mala; Dogtissim, o Dogtissima; molt Dogte, o Dogta; Ignorantissim, o Ignorantissima, [p. 160v] molt Ignorant home, o dona; Vilissim, o Vilissima, molt Vil home, o dona.

P. Com se formen els Superlatius finals en issim, o issima?

R. Se formen de sos respectius Positius de una o Dòs Veus, atesa la terminació Singular de la Veu Masculina o Comuna; puix, si són finals en Consonant, es fan Superlatius afegint-los las terminacions issim, o issima; v.g: Igual, Igualissim, Igualissima; Cruel, Cruelissim, Cruelissima; Cutil, Sutilissim, Sutilissima; Grog, Groguissim, Groguissima; Amig, Amiguissim,

Amiguíssima, &c. Als finids en g, se-els añadex u antes de la terminació Masculina íssim, y de la Femenina íssima, per mera ortografia. Perc si las Veus Masculinas dels Positiu Singulars són finidas en Vocal Aguda ó Muda, se-els añadex n, ó r antes de la terminació íssim, ó íssima, perque se-els havian quitad ditas Consonants per la Figura Apócopa; v.g: Bó, ó Bon, Boníssim, Boníssima; Ufá, ó Ufan, Ufaníssim, Ufaníssima; Seró, ó Seren, Sereníssim, Sereníssima; Ruhí, ó Ruhín, Ruhiníssim, Ruhiníssima; Derró, ó Derrér, Derreríssim, Derreríssima. Si, emperó, el Positiu Singular Masculí, ó Comú, es acabad en las Vocals Brèus é ó ò es mudan aquestas en la terminació íssim, ó íssima; v.g: Ilustre, Ilustríssim, Ilustríssima; Burro, Burríssim, Burríssima; Noble, Noblíssim, Noblíssima, &c; y, si la Vocal Brèu es i, se-li añadexer las terminacions íssim, ó íssima; v.g: Estrafolari, Estrafolariíssim, Estrafolariíssima; &c. Finalment, si els Positiu Masculins, ó Comuns són finids en la Vocal Junt-sonant u; so es, en au, eu, iu, ou, uu, se fan superlatiu en íssim, ó íssima, añadind aquestas terminacions á la u final; v.g: Blau, Blauíssim, Blauíssima; Mèu, Meuíssim, Meuíssima; Tòu, Tòuíssim, Tòu-

p. 161r

156.

íssima; Cruu, Cruuíssim, Cruuíssima; &c. En algunas ocasións mudam la Junt-sonant ú en v; v.g: Viu, Vivíssim, Vivíssima; Brèu, Breuíssim, Breuíssima; &c.

P. Quins Noms Adjectius són Comparatius?

R. Aquells que signifiquen alguna qualitat, que comparada á altra, es augmentada, ó desminuida; com Més, ó menos Bo, ú Bona; més, ó menos Mal, ó Mala; més, ó menos Vil, &c; v.g: Més Blanc, que la nèu; més Hermós, que el Sol; més Vil, que Judas.

Nò té la Llengua Catalana Comparatius.

formats de sos respectius Positius, com els Llatins; pero usa aquestos: Millòr; Pejòr, ó Pidjòr; Majòr, Menòr, Superiòr, Inferiòr, Anteriòr, Posteriòr, Interior, Esterior, ó Egsterior; Citeriòr, Ulteriòr.

Adjectius Superlatius

P. Quins són els Noms Adjectius Superlatius?

R. Els que signifiquen alguna qualitat, posada en el punt més alt, v.g: Boníssim, ó Boníssima, molt Bo, ú Bona; Malíssim, ó Malíssima, molt Mal, ó Mala; Dogtíssim, ó Dogtíssima; molt Dogte, ó Dogta; Ignorantíssim, ó Ignorantíssima, [p. 160v] molt Ignorant home, ó dona; Vilíssim, ó Vilíssima, molt Vil home, ó dona.

P. Com se fórman els Superlatius finals en íssim, ó íssima?

R. Se fórman de sos Respectius Positius de una ó Dòs Veus, atesa la terminació Singular de la Veu Masculina ó Comuna; pué, si són finaldas en Consonant, és fan Superlativas añaadind-los las terminacions íssim, ó íssima; v.g: Igual, Igualíssim, Igualíssima; Cruel, Cruelíssim, Cruelíssima; Sutil, Sutilíssim, Sutilíssima; Grog, Grogúíssim, Grogúíssima; Amig, Amiguíssim.

També usa la llengua Catalana els següents Superlatius Llatins, però catalanitzats: Péssim, Summu, Supremo, Ínfim, Próxim, Últim.

El Comparatiu té moltes vegades força de Superlatiu quan es explica lo egès de alguna qualitat comuna a molts ó a tots los individus de alguna especie gramatical: v.g: Salomón fou el més Sabi de tots los hòmens. Altras vegades supera al matèx Superlatiu, si se usa, per egzèmple, de aquest modo: Hectòr fou Valorosíssim, ó molt Valorós; però més Valorós fou Achiles.

Adjectius Possessius.

P. Quins són els Noms Adjectius Possessius?

R. Els que signifiquen possessió, y és convertéren en Génitiu de Possessòr, per medi de la preposició de de Génitiu: v.g: Poder Divino, ú de Dèu; Paraula Divina ó del matèx Dèu; Palacio, u Casa Real, ó del Rèy; Quarto Paterno, ú Materno, ú del Pare, ó Mare; Casa Paterna, ó Materna, ó del Pare, ó Mare; &c. En defècte de Adjectius Possessius usam de Génitiu de Possessòr: v.g: Casa de Joan, de Père: &c.

Adjectius Denominatius

P. Quins són els Noms Adjectius Denominatius?

R. Els que prènen la denominació de algun Substantiu, y nò és pòden resóldrer per Genitiu de Possessòr, per medi de la preposició de de Genitiu; sinò per Abblatiu, per medi de la preposició de de Abblatiu; v.g: Home Ciudadá, ó Ciutadan, y Dona Ciudadana, eo de Ciudad; Aldeá, ó Aldean, Aldeana, eo de Aldéa; Español, Española, eo de España; Castellá, ó Castellan, [p. 161v] Castellana, eo de Castilla, ó Castilla; Catalá, ó Catalan, Catalana eo de Cataluña; &c; Es á saber, Oriundos, y Oriundas, eo que tènen Origen, ó descendencia de Ciudad, de Aldéa, de España, de Castilla. de Cataluña; &c.

La Llengua Catalana tè en ús alguns Denominatiuus presos immediata-mènt dels Primitiuis Llatins: v.g: Sulfúreo, Sulfúrea de Sulfur, Sofre; Térreo, Térrea, de Terra; Filial, de Filius, fill; Fraternal, de Fráter, germá; Urbá, Urban, Urbana, de Urbs, ciutat; Agrreste, Agrresta, de Ager, camp; Doméstic, Doméstica, de Domus, casa; Rústic, Rústica, de Rus, casa de Fagés, ó Aldea; Annual de Annus, añ; Nensual, de Mensis, més; %c.

En defècte de Adjeptius Denominatiuus èns valem de la Preposició de de Abblatiu, / del Substantiu que signifíche, per egzèmple la matèria, de la qual és fa alguna cosa; y aví á hònd el Llatí tè, v.g: Scutella Aúrea Argénteá, Aénea, Férrea, Térrea, Línea, &c; nosaltres diem: Escudèlla de Or, de Plata, de Aram, de Terra, de fusta, %c.

Adjeptius Correlatiuus.

P. Que cosa són els Noms Adjectius Correlatius?

R. Els que expliquen correspondència, ó relació recíproca; ó en quantitat; qualitat; capacitat, ó grandària; número; distribució; ó orde, entre dos Substantius singulars, ó plurals.

Correlatius en Quantitat.

P. Qualse són els Noms Adjectius Correlatius en Quantitat?

R. Són: Tant, Quant; Tanta, Quanta; Tants, Quants, y Tantas Quantas; y els equivalents Que, y Com; v.g: Tant vi, Quant oli, que oli, com oli. Tant hordi, quant metall, com metall, que metall. Tanta cèra, quanta civada, que civada, com civada. Tants homens, quantas donas, que donas, com donas.

p. 162r

157.

Correlatius en Qualitat.

P. Qualse són els Noms Adjectius Correlatius en Qualitat?

R. Són Tal, Qual; Tals, Quals, y sos equivalents, Que, Com, y Assí, ó Axí; v.g: Tal es, regularment el Fill, quals els Pares, que els Pares, com els Pares. Qual es el Fill axí els Pares. Qual es el Poble, axí ó axí el Sacerdot. Axí es el Sacerdot, com el Poble, que el Poble.

També se explica la Relació recíproca en Qualitat, ab Adjectius de Qualitat, y los Adverbis catalans axí, ó axis, y Tan corresponents els adverbis llatins qualiter, sic, y tam; v.g: Tan blanc es el llibre, com la carta, que la carta. Es tan blanca carta com el llibre, que el llibre. Axí, ó Axins es blanc el llibre, com la carta; so es, del matèx modo es blanca la una cosa, que l'altra. També són Correlatius Altre, Altra, y Que; v.g: No hi ha altre llibre, que aquest; ni altra carta que esta.

Correlatius en Capacitat, ó Grandàrias

P. Qualls són els Noms Adjectius Correlatius en Capacitat, ó grandària?

R. Són los Adjectius de Grandària, ab los Adverbis Tan y Quan, y sos equivalents Que y Com: v.g: Tan grand ting la cuyna, com la sala, que la sala, quan la sala. Els Llatins diuen: Tam y Quam y nosaltres diem Tan per Tam, y Quan, per Quam; per lo que en estos adverbis catalans nò posam, ni pronunciam la consonant t.

Correlatius en Distribució.

P. Qualls són els Noms Adjectius Correlatius Distributius?

R. Són: De Tants, en Tants, de Quants en Quants: v.g: «De quants en quants èn toca un?» De deu, en deu; so es, cada deu un.

Correlatius en Orde

P. Qualse són els Noms Adjectius Correlatius en Orde?

R. Són, Tal, y Qual; Tals y Quals, y los equivalents que, y com;

v.g: Tal està en la taula: el Dexeble, qual en l'aula, com en l'aula, que en l'aula.

Correlatius en Número

Tants, Quants. [p. 162v]

Diferència entre Relatius, y Correlatius.

P. Quina diferència hi ha entre Relatius, y Correlatius?

R. La diferència consisteix en que els Relatius són Pronoms, que concorden ab son antecedent, com ho veurem en la Sintagse ó Construgció, parlant de las Concordàncias: pero els Correlatius són Noms Adjectius, y no es pressis, que concorden ab lo antecedent, ni entre sí, sino ab el Substantiu al qual cade un se aplica: v.g: Qual es son geni, tals són sos costums: ó Qualse són sos costums, tal es son geni.

P. Hi ha altres Varietats de Noms Adjectius?

R. Sí: Sp: pero són comunes també als Noms Substantius.

Varietats de Noms Adjectius, y Substantius.

P. Quantas, y quinas són las Varietats dels Noms, comunes als Substantius, y Adjectius?

R. Són quatre, so es: Noms Primitius, Derivatius, Compostos, y Numerals.

Noms Primitius.

P. Quins són els Noms Substantius, ó Adjectius Primitius?

R. Els que no devallen de altres Noms de nostre Idiome; v.g:

Terra, Montaña, ó Mont, Palácio; Bo, Blanc, &c.

P. Perque dius: Del Propi Idiome?

R. Perque no se entenen per Derivats, els que venen de altra Llengua: puix de est modo tots els Noms Catalans serian Derivats; perque els que no venen del Llatí, que són els més abundants, procedeixen comuna-ment del Grèg, del Godo, ó del Arabig. Sola-ment, doncs, són Derivats, els Noms Substantius, ó Adjectius, que devallen de altra Veu Catalana.

Noms Derivatius

P. Quins són els Noms Substantius, ó Adjectius Derivatius?

p. 167

158

R. Els que devallen, ó deriven de altres Noms de nostre Idiome, com: De Terra, Terreno, Terrenal; de Montaña, Montañer, ó Montañera; Montañés, ó Montañera; de Mont, Montuós, ó Montuosa; De Palácio, Palaciá, Palacian Palaciana; &c. Veja-às el Dr. Puig en els Rudiments de la Grammatica Castellana, pag. 6.

Subdivisió Derivatius

P. Com se Subdividèxen els Noms Derivatius?

R. Se partèxen en Gentilicis, ó Nacionals, Aumentatius, Diminutius, Despreciatius, y Verbals.

Derivatius Nacionals

P. Quins són els Noms Derivatius Nacionals?

R. Els que egsprèssen de quina Nació ó Pàtria es l'home, ó dona: de Euròpa, Européo, Européa; de América, Americá, American, Americana; de España, Español, Española; de Cataluña, Catalá, Catalan, Catalana; de Barcelòna, Barceloni, Barcelonin, Barcelonina; de Vic, Vicatá, Vicatan, Vicatana; de Bigas, Bigatá, Bigatán, Bigatana; de Moyá, ó Moyan, Moyaná, Moyanesa; %c. %c.

Derivatius Aumentatius.

P. Quins són els Noms Substantius ó Adjectius Aumentatius?

R. Els que aumentan lo significad per el Primitiu Substantiu ó Adjectiu: v.g: de Hómen, Homenás; de Dona, Donássa; de Llibre, Llibrás; de Negre, Negrás, ó Negrassa; de Tort, Tortás, ó Tortássa; de Blad, Bladás; de Plat, Platás; de Roj, Rojás, ó Rojassa; de Roj, Roás, Bojassa; %c.

P. Com se fórman los Aumentatius Singulares?

R. Com tots los Aumentatius Singulares Masculins acáben en ás y els Femenins en ássa, ás fórman ajustand ditas Terminacions als Primitius Singulares, ab alguna variació segóne la Terminació (p.

163v] del Primitiu Natural ó Figurad, &c. Si els Primitius són finids en las Vocals Agudas á, é, í, ó, ú, ó en las Mudas è, ò, com tots sian Figurads, per haver-se-els llevad per la Figura Apócopa las finals n, ó r: se-els déuen retornar aquestas consonants, y añadir-los las Terminacions Aumentativas ás, ó ássa; v.g: Vá, ó Van, Vanás, Vanássa; Ferrè, Ferrèr, Ferrerás, Ferrerassa; &c; pero, si els Primitius són finids en las Vocals Brèus a, e, o, és mudan aquestas lletras en ás, ó ássa: v.g: Papa, ó Pape, Papás; de Clima, ó Clime, Climás; de Nobble, Nobblás, Nobblássa; de Burro, Burrás, Burrassa; Si, empero, els Primitius finéven en las Vocals Brèus i, u, y áduc en la Junt-sonant ú: se-els ajustan las Terminacions ás, ó assa: v.g: Ciri, Ciriás; Estrafolari, Estrafolariás, Estrafolariassa; Igonau, Igonauás, Igonauássa &c. Final-ment si els Primitius Singulares són Finids en Consonant, que nó sia s, se fórman Aumentatius, ajustand-los las Terminacions Aumentativas Singulares ás, ó ássa: v.g: Amig, Amigás, Amigassa; Grog, Grogás, Grogassa; Tort, Tortás, Tortassa; Hómen, Homenás; Cóven, Covenás; Vimen, Vimenás; Margen, Margenás; pero si el Primitiu Singulare acában en s, se dobbla aquesta antes de las Terminacions ás, ó ássa: v.g: Eficás, Eficassás, Eficassassa; Escás, Escassás, Escassássa; &c.

Ab aquestas solidíssimas Règglas de la formació dels Aumentatius Masculins, y dels Femenins Catalans, corroboradas ab lo Adají Llatí: Derivata solent naturam servare parentum; es á saber: Els Derivads, ó cosas Derivadas acostuman

guardar la naturalesa dels Primitius ó Pares: se veu manifesta la solidesa de la Ortografia Catalana Moderna; pux ab la matèxa lletra ab que

p. 164r

159.

acában els Primitius Singulars, se fórman sos Derivads Aumentatius, sia Masculins, ó Femenins; v.g. perque el Nom Adjectiu Primitiu Grog acaba ab g, y nõ ab ch, diem: Grogás, Grogassa, y nõ Groch, ni grochás, ni Grochassa; perque Afortunad finex ab d, y nõ ab t, diem: Afortunadás, Afortunadassa; y nõ Afortunat, ni Afortunatás, ni Afortunatassa; de Agud, Agudás, Agudassa; de Sòrd, Sordás, Sordassa; de Suad, Suadás, Suadassa; de Tossud, Tossudás, Tossudassa; de Bronc, Broncás, Broncassa; de Enterç, Enterçás, Enterçassa; de Flac, Flacás, Flacassa; de Sec, Secás, Secassa; de Tòsc, Toscás, Toscassa; de Fòsc, Foscás, Foscassa; de Antiq, Antiqás, Antigassa; de Grog, Grogás, Grogassa; de Llarg, Llargás, Llargassa; de Roj, Rojás, Rojassa; de Boj, Bojás, Bojassa; de Bo, ó Bon, Bonás, Bonassa; de Bufò, ó Bufòn, Bufonás, Bufonassa; de Rodò, ó Rodòn, Rudonas, Rudonasa; de Plé, ó Plen, Plenás, Plenassa, &c.

Aquesta es la grand pureza, ab que és pronuncian, y déuen escriurer-se los Adjectius de nostre límpio Idiome; y nõ segons las Regglas que apunta el Dr. Ballot en las páginas 6, y 7 de sa Gramática Catalana pera formar las Véus Femeninas dels Adjectius

de dós Veus, per ser total-mènt contràrias à la suavidad, y
dolsura de Nostra Llengua, y à las Regglas de formar els
Derivatius, nò sola-mènt Aumentatius, si que també els
Diminutius, y Despreciatius: com ho veurem luego.

Derivads Diminutius

P. Quins són els Noms Diminutius, ó Desminuhitius?

R. Els que desminuhèxen el Significad dels Primitius, dels quals
devállan, ó derivan: v.g: de Hómen, Homenét, ú Homenic: [p. 164v]
de Dona, Doneta, ó Donica: de Llibre, Llibret, ó Llibric: de
Hermòs, Hermoset, ó Hermosic: Hermoseta, ó Hermosica: de Lledj,
Lledjet, ó Lledjic: Lledjeta, ó Lledjica: de Amarg, Amarquet, ó
Amarguic, Amarqueta, ó Amarguica

Com se fórman els Diminutius Singulars

Masculins, y Femenins, es facilíssim conèver-ho ab las Regglas
dadas en el fòlio antecedènt pera formar los Aumentatius: puix
ajustand las Terminacions Masculinas et, ó ic, y las
Femeninas eta, ó ita, à sos respectius Primitius, finids en
consonant, ó vocal: se forman dits Diminutius: y, per consequènt
servèren uns y altres, pera indagar ab quina consonant són finids
els Primitius Singulars, acabad en consonant: v.g: de Dit, Ditet,
ó Ditic: De Plat, Platet, ó Platic: de Blad, Bladed, ó Bladic: De
Roj, Rojet, ó Rojic Rojeta, ó Rojica: de Boj, Bojet, ó Bojic:
Bojeta, ó Bojica: de Embarq, Embarquet, ó Embarguic: y de Embarc,
Embarchet, ó Embarchic.

En aquestos últims Diminutius se posa ú després de g, y se coloca h després de c; pera restituhir á ditas lletras, ab aquesta tramoya ortogràfica. son propi sonido g. y c, robads desde tèmps immemorial: pux, las fan sonar j, y s antes de la e. y la i; per lo que dits Diminutius, sens u, ni h, sonarian: Embarjet. y Embarjic; Embarset, y Embarsic.

Derivatius Despreciatius.

P. Quins són els Noms Substantius y Adjectius Despreciatius, ó de despreci?

R. Son els que desprecian el significad dels Primitius; v.g: de Hómen, Homenot; de Dona, Donota; de Llibre,

p. 155r

160.

Llibrot; de Terra, Terrota; de Lledj, Lledjot, Lledjota; de Roj, Rojot, Rojota; de Boj, Bojot, Bojota; de Tort, Tortot, Tortota.

P. Com se fórman els Despreciatius Singulars?

R. Se fórman, ajustand las Terminacions ot, y de esta á sos respectius Primitius finids en consonant, ó vocal, segons las Règglas, dadas en el fol. 158, pera formar los Aumentatius; v. per consequent són també els Despreciatius, pera conéer en que lletra consonant són finids sos Primitius, acabads en consonant;

v.g: de Balb., Balbot., Balbota; de Flac., Flacot., Flacota; de Bòrd., Bordot., Bordota; de Grog., Grogot., Grogota; de Reboj., Rebojot., Rebojota; de Mal., Malot., Malota; de Mal-contènt., Mal-contentot., Mal-contentota; de Gavadx., Gavadxot., Gavadxota; &c.

Derivatius Verbals.

P. Quins són els Noms Substantius ó Adjectius Derivatius Verbals?

R. Els que deriven de Verbs, com de Caminar., Caminadòr., Caminadòra., Caminada; de Servir., Servidor., Servidora; Servible., Inservible; &c.

Són Derivatius Verbals quasi tots los Adjectius de una sola Ve. , fíndre en able. A ible; com: Amable., Adorable., Horrible; &c.

Se tróban en nostre Idiome alguns Noms Substantius, dels quals se dubta, si són Derivats dels Verbs, ó els Verbs, de élls; v.g: Camí., ó Camin., Caminar; Servey., Servir; Dubte., Dubtar; Amòr., Amar; Raj., Rajar; Puj., Pujar; Safredj., Ensafredjar; Rabej., Rabejar; Festej., Festejar; Cambrej., Cambrejar; Embarc., Embarcar; Embarc., Embarcar; &c [p. 165v].
Pero, hò perdrem res, en reputar-los per iguals en son origen.

Noms Compostos.

P. Quins són els Noms Substantius, ó Adjectius Compostos?

R. Els que és compónen de dós, ó més Paraulas Catalanas, naturals ó Figuradas; v.g: Verd-y-Negre; Col-y Nap, Col-Nap; Bòca-frunzid; Bòca-tort; Bòca-xic; Bòca-gros; Cama-trencad; Cama-curt; Cap-bax; Coll-curt; Porta-cartas; Porta-ordes, ó Veredèr; Tapa-bocas; Adoba-camins; Escura-xemeneyas; Bèll-llog; Bell-puj; Mont-Juhic; Mont-señ; Mont-majòr; Vila-majòr; Mont-mañ; Mont-negre; Mont-blanc; Mont-Alegre; Mont-Pellèr; Mont-Buy; Vall-roja; Vall-blanca; Vall-llosèra; Vall-llobèra; Mal-lograr; Mal-lograd; Mal-lograda; Via-plana; Font-seré; Font-cuberta; Vila-grassa; Puj-saulens; Puj-doménec; Sòbre-puj; Puj-tiñòs; Coll-roj; Sobre-grau; &c. &c.

P. Perque posas Ralleta en las Digciòns Compostas?

R. Perque es la Nota, ó Señal de Composicio, ú de divisió de Digciòns Compostas en Simples: axí com es nota de Divisió de Silabas á cap de ralla.

P. Perque nò posas Nota de Composició, en els Noms: Adhesió, Egzalació, Conducció; Subdivisió; Persuasió, Influència, &c.

R. Perque nò són Compostas rebegte á nosaltres, sinò envers els Llatins, dels quals los hem adobtad.

Noms Numerals

P. Quins són els Noms Substantius, ó Adjectius Numerals?

R. Són els que signifícan Número Arimètic cert, ó incert de Persònas, ó Cosas.

P. Quantas, y quals són las Varietats dels Noms Numerals?

R. Són sis: Absoluts, ó Cardinals; Ordinals, Proporcionals, Distributius, Partitius, y Colegtius.

Numerals Cardinals.

P. Qualls són els Noms Numerals Cardinals. ó Absoluts?

R. Els que signifiquen un Número Aritmètic Cert y Absolut; com:

Un, Una; Dòs, Tres, Quatre, Sinc, Sis, Set, Vuyt, Nou, Déu, ó una Desena; Onze, Dodze, Tredze, Catorze, Quinze, Setze, Disset, Divuyt, Dinou; Vint, ó dós Desenas; Vint-y-un, Vint-y dós; Vint-y tres, Vint-y-quatre, Vint-y-sinc, Vint-y-sis, Vint-y-set, Vint-y-vuyt; Vint-y-nou, Trente, ó tres Desenas; Trente-un, Trente-dòs, Trente-tres, Trente-quatre, Trente-sinc, Trente-sis, Trente-set, Trente-vuyt, Trente-nou, Quarante, ó quatre Desenas, Quarante-un, Quarante-dòs, Quarante-tres, Quarante-quatre, Quarante-sinc, Quarante-sis, Quarante-set, Quarante-vuyt, Quarante-nou; Sinquante, Sinquante-un, Sinquante-dòs, Sinquante-tres, Sinquante-quatre, Sinquante-sinc, Sinquante-sis, Sinquante-set, Sinquante-vuyt, Sinquante-nou, Sevante, ó sis Desenas; Sevante-un, Sevante-dos, Sevante-tres, Sevante-quatre, Sevante-sinc, Sevante-sis, Sevante-set, Sevante-vuyt, Sevante-nou; Setante, ó set Desenas, Setante-un, Setante-dòs, Setante-tres, Setante-quatre, Setante-sinc, Setante-sis, Setante-set, Setante-vuyt, Setante-nou; Vuytante,

vuyt Desenas; Vuytante-un, Vuytante-dòs, Vuytante-tres,
Vuytante-quatre, Vuytante-sinc, Vuytante-sis, Vuytante-set,
Vuytante-vuyt, Vuytante-nou; Norante, ó nou Desenas, Norante-un,
Norante-dòs, Norante-tres, Norante-quatre, Norante-sinc,
Norante-sis, Norante-set, Norante-vuyt, Norante-nou; Cènt, ó deu
Desenas, ó un Centenar.

Cent-y-un, Cent-y-dòs, Cent-y-tres, [p. 166v]

Cent-y-quatre, &c. &c. fins á Dòs-Cents: Dòs-Cents-y-un,
Dos-Cents-y-dòs, &c. &c. fins á Tres-Cents: Tres-Cents-y-un,
Tres-Cents-y-dos, &c. &c. fins á Quatre-Cents, Quatre-Cents-y-un,
Quatre-Cents-y-dòs, &c. &c. fins á Sinc-Cents: Sinc-Cents-y-un,
Sinc-Cents-y-dòs; &c. &c. fins á Sis-Cents, Sis-Cents-y-un,
Sis-Cents-y-dòs, &c. &c. fins á Set-Cents: Set-Cents-y-un,
Set-Cents-y-dos, &c. &c. fins á Vuyt-Cents: Vuyt-Cents-y-un,
Vuyt-Cents-y-dos; &c. &c. fins á Nou-Cents, Nou-Cents-y-un,
Nou-Cents-y-dòs; &c. &c. fins á Deu-Cents, ó Mil, ó un Milèr.

Mil, Dòs-Mil, Tres-Mil, Quatre-Mil,

Sinc-Mil, &c. &c. fins á Cent-Mil, Dòs-Cents-Mil, Tres-Cents-Mil,
Quatre-Cents-Mil, Sinc-Cents--Mil, Sis-Cents-Mil, Set-Cents-Mil,
Vuyt-Cents-Mil, Nou-Cents-Mil, Deu-Cents-Mil, ó un Compte ó
Milíó, Un-Milíó, Dòs-Millions, Tres-Millions ó Comptes, &c. &c.

Numerals Ordinals

P. Quels són els Noms Numerals Ordinals?

R. Són els Noms Adjectius Numèrics, que denóten l'Orde del puesto, ú colocació de unas Personas, ó cosas respegte de otras, com: Primèr, Primèra; Segòn, Segòna; Tercèr, Tercèra; Quart, Quarta; &c. Tots els Ordinals són Adjectius de dós Veus.

Numerals Proporcionals.

P. Quins són els Noms Numerals Proporcionals?

R. Són els Noms Adjectius de una sola Veu, finids en ible, òbble ó úbble, que significan Proporció de dós ó més parts, de un tòt entèr de ampla figura, y plegable ó desplegable en diferents fulls ó fullas; plegs, ó dobles; pur si el cos ó cosa es desplegad ó desplegada del tòt és diu Senzill, ó Senzilla; y, si es plegad, o plegada á dós láminas, ó fullas, és diu Dòbble; á tres, Tribble; á quatre, Quatribble; á cinc, Quintúbble. Nò usa de altres la llengua Catalana; pero es més frequent dir, per egzèmple: un drap á dos dòbbles, á tres á quatre, á cinc dobles, &c.

p. 167r

162.

Quand usam los Adjectius de dós Veus Duplicad, Duplicada; Triplicad, Triplicada; Quatriplicad, Quatriplicada; Quintuplicad, Quintuplicada, &c; y Multiplicad, Multiplicada: volem dir, que

una matèxa cosa és deu multiplicar fins à dos, tres, quatre, cinc vegades, &c; v.g: un Bidlet Duplicad, ó una Carta Duplicada, significa que: és déuen fèr dòs egzèmples de cada cosa; &c.

Numerals Distributius.

P. Quins són els Noms Numerals Distributius?

R. Els que signifiquen distribució de Persònas, ó cosas; v.g: De un, en un; de Dòs, en Dòs; de Tres, en Tres, &c prosseguint axí per els Numerals Cardinals. Per egzèmple els Soldads marxan de un en un, so es, à una fila: de dos en dos, à dòs filas; de tres en tres, à tres filas, &c.

Numerals Partitius.

P. Quins són els Noms Numerals Partitius?

R. Són els que signifiquen una, ó més Parts de un tòt, dividid en parts; v.g: la Meitat, ó Mitad; so es, una sola Part de un tòt, dividid en dos Parts; es à saber, de dòs Parts, una; un Ters, ó una Tercèra Part; so es, de Tres Parts, una; un Quart ó una Quarta Part; es à saber, de Quatre Parts, una; un Quint, ó una Quinta Part; es à dir, de Sinc Parts, una, &c; y axí diem, v.g: He perdud la mitad, la tercèra, ó la quarta part dels bèns; Ha pagad el Delme, ó desena part de la cullita; Ha comprad una Tersa de carn, ó una Tercèra part de una Llista Carnissèra, que compren tres lliuras comunas. Els noms Substantius Delme, Tersa, y Carnissera són Noms Colegtius.

Noms Numerals Colegtius

P. Quins són els Noms Numerals Colegtius? [p. 167v]

R. Són els Noms Substantius, que signifiquen en Singular una Colegió: ú multitud de Persónas, ó cosas, compresas bax un Número Aritmètic cert, y determinad, ó bẽ incert, é inderterminad.

Colegtius de Número Cert

P. Quins són els Noms Colegtius de Número Aritmètic Cert, y determinad?

R. Són els Noms Substantius, que signifiquen en Singular un Número Plural fiso de Persónas, o cosas; v.g: una Desena, que compren Deu persónas, ó cosas; una Dodzena, que èn compren Dodze; Tredzena, Tredze, &c. Centanan, que ne abraça Cènt; Milèr, ó Milar, que èn compren Mil, so es Deu-Cènts; y Milió, ú Compte, que contè Deu-Cènts-Mil.

P. Perque nõ cõntas entre els Colegtius Numerals, els Cardinals Dòs, Tres, Quatre, Sinc, Sis; &c.?

R. Perque nõ són Singulars sinò en la Terminaciõ, y són Plurals verdaders en la Significaciõ; y nõ són Substantius, sinò Adjeptius de una sola veu, ab la qual convènem á Masculins, y Femenins: pux axi com diem: Un home, Una dona, proferim: Dòs homens, Dos donas; Tres hòmens, Tres donas; y, si Un, Una es Adjeptiu Singular de dos Veus, seran Adjeptius de una sola veu

els Noms Dos, Tres, Quatre, &c. La grand prova de nò sèr Substantius Colegtius, es que nò demarcan genitiu de la cosa numerda [sic], pux nò podem dir: Dos de homens, ni dòs de donas; sino Dos hòmens, Dos donas; Cent hòmens Cènt donas; Mil homens, Mil donas; y al contrari diem: Una Dodzena de figas; una Vintena de personas; una Trentena de bèstias; una Quarantena de dies; un Centanar de Multòns, un Milèr de cebas; un Milìò de duros.

P. Hi ha altres Noms Substantius Numerals, que en Singular significhen un Número Plural figso de cosas?

p. 168r

163.

R. Si Sr; tenim els Noms de Pesos, y Mesuras; de Palms, y Canas; y de Monedas Reals, ó Imaginàrias, que sòn objegte de l'Aritmética Catalana; y tenim també els Noms de las Cobblas, ó Colegions de Versos, dels quals parla la Poesia Catalana, y la Castellana; y, final-mènt, tenim els Noms Septenari dels Dolòrs, Octavos, ó Ogtavari de las Festivitats, Novenas, ó Novenari, Denas del Rosari, y semblants de Devocions Christianas, que és déuen colocar entre els Noms Numerals Colegtius de Número Cert, y Determinad.

Colegtius de Número Incert.

P. Quins sòn els Noms Colegtius de Número Incert, é Indeterminad?

R. Són els Substantius, que signifiquen en Singular á moltes
personas, ó cosas, bax un Número Incert, é Indeterminad; v.g:
Egzércit, que significa una Colegció, é Multitud Indefinida de
Soldats, bax son General, sens Número figso. Olivar significa la
Junta de moltes Olivéras; Remad, de moltes Béstias; Arboleda, de
molts Arbres; Alzinar, de moltes Alzinas; Roureda, de molts
Roures; Canemar, de moltes plantas ó brins de Cánem; Melonar, de
moltes Melonéras; Carabasserar, de moltes Carabasséras; Plantér,
ó Colegció de Plantas destinadas á transplantar-las; Viña es una
Colegció de Ceps; Viñad, de moltes Viñas; Cavalleria, de molts
Soldats de Cavall; Infanteria, de molts Soldats de Peu; També són
Colegtius Indeterminads els Noms Substantius Catholicisme,
Christianisme, ó Igglésia Militant de Jesu-Christ; Calvinisme,
Luteranisme, Jansenisme, Messonisme, y demés sègtas impias:
Trópa, Multitud, Infinidad, Pobble, Pobblació, Vila, Ciudad,
Plebe, Junta, Senad, Nassió, Genitiu, Gènt, &c.

P. Perque aquest Nom Gènt, que significa Colegció de Personas
Humanas, y els demés Colegtius, que signifiquen Multitud unida de
Personas ó cosas, se usan en Singular? [p. 168v]

P. Perque els Noms Colegtius se donan á la Colegció de Personas,
ó cosas; y, com cada Junta, ó Colegció es una: usam dits Noms en
Singular.

P. Pero és póden usar en Plural els Noms Colegtius?

R. Si, á més de sèr Colegtius, són Comuns, que signifiquen á
tòtas y cada una de las Colegcións de alguna Especie Gramatical,
se póden usar en tòts dós Números; pero, si nó són Comuns, sinó
Propis y particulars á una sola Colegció, nó és póden usar en

Plural. El nom Viña, per eegzèmple, es Específic Gramatical, Comú á tótas y cada una de las Colegciòns de Ceps del mónnd, que són sos Individuos. Quand, doncs, convè parlar de més de una Viña, ó Colegciò Indefinida de ceps, es precis usar el Plural Viñas, diend: Dòs Viñas, Tres Viñas, &c; pero, si volem parlar de una sola Colegciò Indefinida de Ceps, ó Viña hem de usar el Número Singular Viña, diend: la Viña es ufana, so es, sos Ceps són ufans, ó frondosos; la Viña es flaca, es á saber, sos Ceps són flacs; la Viña es rahimèra; es á dir, sos Ceps fan molts rahims.

P. Com provarás, que si els Colegtius nò són Comuns, ó Específics Gramaticals, nò ès pòden usar sinò en Singular?

R. Ho provaré ab tóta evidència ab els Noms Colegtius Propis Catholicisme, y Christianisme, que com á sinonims significan la Iglèsia Militant de Jesu-Christ, ó Unio de Christians en aquest mónnd; y, com aquesta Iglèsia sia Una, Santa, Cathòlica, y Apostòlica, en la qual creg: Credo et Unam, Sanctam, Catholicam, et Apostolicam Ecclesiam; nò ès poden usar dits Noms Colegtius en Plural; porque nò hi ha èn aquest mónnd, ni hi pod haver més de una Iglèsia de Jesu-Christ, que té per Cap Visible al Papa, ó Summo Pontifice, Llog-Tinent, y Vicari de Christo, qui es el Cap Invisible de ella. Es, doncs, evidènt, que els Noms Colegtius, que nò són Comuns nò ès pòden usar en tòts dós Números Gramaticals.

Numeros Gramaticals

Dels Artiggles, Noms, Pronoms, y Particips.

P. Que entèns per Números Gramaticals?

R. Entèng uns distingtius, que dónan els Gramaticals als Noms, Pronoms, y Particips, pera conéxer, quand ab èlls ès parla de una sola cosa, ó qualitat; pus si ès parla de una sola cosa ó qualitat se diu Número Singular, y si de més de una, se anomena Plural; v.g: una Pesseta Blanca es en el Número Gramatical Singular; y dós Pessetas Blancas, ja són en el Número Plural; y axí també són Plurals dos, tres, quatre Pessetas &c.

P. Perque dius: Números Gramaticals?

R. Pera diferenciar-los dels Aritméticos, ó Cardinals Un, Dos, Tres, Quatre, &c; pux aquestos Números són quasi infinits, com ho hem vist en el fol. 161, y els Gramaticals nò són més que dós: perque Un ó Una es Singular, y Dós, Tres, Quatre, &c, són Plurals.

P. Tòts los Artiggles, Noms, Pronoms, y Particips tènen els dós Números Gramaticals Singular, y Plural?

R. Nò Sr; perque encara que regular-mènt sia axí, n'hi ha nò obstant alguns, que nò tènen sinò Singular, y altres nò més que Plural; uns, que són Singular en la Terminaciò, y Plurals en la Significaciò, y altres, al contrari, són Singulars en la Significaciò, y Plurals en la Terminaciò; y, final-mènt n'hi ha altres que són Singulars y Plurals bax de una sola Terminaciò, y Significaciò.

P. Quins són los Artiggles Gramaticals, que tènem el Número Singular, y el Plural? [p. 169v]

R. Son los Artiggles Masculins El y Lo, y el Femení La, que tènem sos Plurals Els, Los, y Las, que, com se veu, és fòrman añaadind als Singulars una sola s final; pero lo Artiggle Neutrelisad Lo, nò tè sinò Singular.

P. Quins són els Noms, Pronoms, y Participis, que tènem Singular y Plural, distingids també per la Terminació?

R. Són els Noms Substantius, Comuns y Comunisads, y quasi tòts los Adjectius de una, y de dós Veus, sían Noms, Pronoms, ó Participis

P. Com se fòrma el Numero Plural dels Noms, Pronoms, y Participis Catalans?

R. Se fòrma añaadind á la última lletra del Singular, tan Masculí que Femení, una sola s, ó pressehida de altra lletra ó lletres, segòns la diversitat de la Terminació Singular.

P. Com terminan, ó acaban els Singulars dels Noms, Pronoms, y Participis Catalans, tan Masculins, que Femenins?

R. Uns terminan en lletra Vocal, altres en Consonant, uns acában en Vocal Muda, Aguda, ó Sòbre-aguda, y altres en Vocal Brèu,

Corredissa, ó Junt-sonant; uns són finids en Consonant ó

Consonants, que nò són ni s, ni rs, ni sc, ni st, ni x; y altres final-mènt són terminads en estas Consonants.

P. Segòns vej, será mòlt treballòs lo arreglar la Formació del Número Plural dels Noms, Pronoms, y Participis, Catalans, atesa la

Terminació tan v̄ar.a de sos Singulars?

R. Nò Sr; nò es dificultós; pux ab solas tres Regglas, y pocas Egsujsiõns se aclarex aquex assumto. al aparéxer, tan intricad; y pera exir de dubte, vaj á formar-las ja t̄t seguid.

p. 170r

165

Règla 1ª

Formació del Plural dels Noms, Pronoms, y Particips,

Finid= en Singular en Vocal Muda, Aguda, ó

Sòbre-aguda.

De t̄t Nom, Pronom, y Particip Catalá, Masculí, ó Femení, finid en Singular en Vocal Muda, Aguda, ó Sòbre-aguda às fôrma son Plural, aãadind á la terminació Singular las d̄s consonants ns, ó rs, restituhind al Plural la n ó r, que per la Figura Apócopa se havia llevad al Singular: v.g: Pa, ó Pan, Pans; Má, ó Man, Mans; Seré, ó Seren, Serens; Vi, ó Vin, Vins; Oració, ó Oraciõn, Oraciõns; Bridecú, ó Bridecun, Bridecuns; Campana, ó Campanar, Campanars, &c.

Egsebsió

Se egsebtúan de aquesta Règla, las Veus Pronominals Possessivo-Demonstrativas Ma, Ta, Sa, que fan sos Plurals Mas, Tas, Sas; Els Pronoms Personals Jo y Tu, t̄nen els Plurals Nosaltres y Vosaltres; Vosté, y Vossamesté, fan Vostés, Vossamestés. Las Párticulas Pronominals, ó Enclíticas Me y Te

tènen els Plurals Nos, y Vos; y final-mènt diem: Si y Se tan en Singular com en Plural, com ho veurèm, quand parlarem egsprèsa-mènt dels Pronoms.

Reggla 2ª

Formació del Plural dels Noms, Pronoms, y Participis
Finids en Singular en Vocal Brèu, ó Corredissa,
ó Vocal Junt-sonant, y áduc en Consonant, ó
Consonants, sols hò sian ni s, ni rs, ni sc,
ni st, ni x. [p. 170v]

El Plural dels Noms, Pronoms, y Participis Catalans sian Masculins ó Femenins, y áduc del Género Comú de dós, finids en Singular en alguna de las Vocals Breus, ó Corredissas á, é, i, ó, u ó en la Junt-sonant í, so es, en au, eu, iu, ou, uu; ó acabads en Consonant, que hò sia de las egsebtadas en aquesta Reggla, se fôrma añaadind al Singular una sola s; v.g: Casa, Casas; Pare, Pares; Ciri, Ciris; Burro, Burros; Ritu, Ritus; Clau, Claus; Creu, Creus; Riu, Rius; Bou, Bous; Cruu, Cruus; Verb, Verbs; Sac, Sacs; Fred, Freds; Rat-buf, Rat-bufs; Sang, Sangs; Raj, Rajs; Mal, Mals; Mall, Malls; Balandram, Balandrams; Nen, Nens; Añ, ó Any, Añs, ó Anys; Sèrp, Sèrps; Campanar, Campanars; Fustèr, Fustèrs; Cabrioler, Cabriolers; Mártir, Martins; Mort, Morts; Tort, Torts, &c.

Egsebcio

Se apàrtan de aquesta Règla els Noms Figurads Home, Orde, Cove,
Jove, Marje, Vime, y Ase, que fan sos Plurals Hómens, Órdens,
Cóvens, Jóvens, Márjens, Vimens, y Ásens, per haver-se restituhid
à aquestos Plurals la n final, que se havia trèt dels
Singulars Hómen, Orden, Cóven, Joven, Márjen, Vimen, y Ásen, per
la Figura Gramatical Apócopa. Nò obstant, molts Hómens de molta
figura diuen: Homes, Ordes, Coves, Joves, Marjes, Vimes, y Ases.
Tambè se-èn apàrtan las Veus Pronominals Masculinas Mon, Ton,
y Son, que fan sos Plurals Mos, Tos, y Sos.

Regla 3ª

Formació del Plural dels Noms, Pronoms, y Particips

Finids en Singular en las Consonants s, rs, sc,

st y v.

Tòts els Noms, Pronoms, y Particips Catalans Masculins finids en
Singular en las Terminacions Agudas as, es, is, os, us

p. 171r

166.

ó bè en las Mudas ès ú òs, és mudan en Plurals, añañind á la
final s Singular la sílaba brèu os, ó sos; v.g: Misericordiòs,
Misericordiosos; Eficás, Eficassos; Infelis, Infelissos, &c. Pero
los finids en Singular en ars, ers, irs, ors, urs; asc, esc, isc,
osc, usc; ast, est, ist, ost, ust; y en ax, ex, ix, ox, ux, és

tènen els Plurals Nos, y Vos; y final-mènt diem: Si y Se tan en Singular com en Plural, com ho veurem, quand parlarem egsprèsa-mènt dels Pronoms.

Reggla 2ª

Formació del Plural dels Noms, Pronoms, y Particips
Finids en Singular en Vocal Brèu, ó Corredissa,
ó Vocal Junt-sonant, y áduc en Consonant, ó
Consonants, sols nò sian ni s, ni rs, ni sc,
ni st, ni x. [p. 170v]

El Plural dels Noms, Pronoms, y Particips Catalans sian Masculins ó Femenins, y aduc del Género Comú de dós, finids en Singular en alguna de las Vocals Breus, ó Corredissas á, é, i, ó, u ó en la Junt-sonant ú, so es, en au, eu, iu, ou, uu; ó acabads en Consonant, que nò sia de las egsebtadas en aquesta Reggla, se fòrma añaadint al Singular una sola s: v.g: Casa, Casas; Pare, Pares; Ciri, Ciris; Burro, Burros; Ritu, Ritus; Clau, Claus; Creu, Creus; Riu, Rius; Bou, Bous; Cruu, Cruus; Verb, Verbs; Sac, Sacs; Fred, Freds; Rat-buf, Rat-bufs; Sang, Sangs; Raj, Rajs; Mal, Mals; Mall, Malls; Balandram, Balandrams; Nen, Nens; Añ, ó Any, Añs, ó Anys; Sèrp, Sèrps; Campanar, Campanars; Fustèr, Fustèrs; Cabrioler, Cabriolers; Mártir, Mártirs; Mort, Morts; Tort, Torts, &c.

Egsebcio

fan Plurals aŕadind à la Consonant final Singular la sola sílaba brèu os; v.g: Mars, Marsos; Comers, Comersos; Bosc, Boscós; Rusc, Ruscós; Bast, Bastos; Vast, Vastos; Rabost, Rabostos; Bax, Baxos; Flux, Fluxos; Moradux, Moraduxos; &c.

Egsebsió

Se aparta de aquesta 3ª Règla la Formació del Plural de las Digcións Femeninas, finidas en Singular en las sílabas Agudas ás, és, ís, quals Terminacions són accidentals, y figuradas, trèta la á final Brèu per la Figura Apócopa; pux sos Singulars Naturals són finids en las sílabas Brèus assa, esa, issa, que ès fan Plurals ab la sola addició de una s; v.g: Resolució Eficás, ó Eficassa; Eficassas Resolucións; Pasqua Felis, ó Felissa; Felissas Pasquas; Dona Infelís, ó Infelissa; Infelissas Donas; Petités, Petitesa, Petitesas; Vellés, Vellesa, Vellesas; Bellés, Bellesa, Bellesas; Pobrés, Pobresa, Pobresas; Nobblés, Nobblesa, Nobblesas; &c. Per lo tant, la Formació del Plural de las Digcións Naturals, finidas en Singular en las sílabas Brèus assa, esa, issa, seguèr la 2ª Regla de Formació, per la qual se fórman els Plurals de las Digcións finidas en á Brèu, aŕadind al Singular una sola s; v.g: Eficassa, Eficassas; Felissa, Felissas; Infelissa, Infelissas; Petitesa, Petitesas; Bellesa, Bellesas; Vellesa, Vellesas; Pobresa, Pobresas; Nobblesa, Nobblesas; &c.
[p. 171v]

P. Aquexas matèxas rahóns, que alègas pera probar que las Digcións Femeninas, finidas en Singular en las sílabas Agudas ás, és, ís, són Apocopadas, trèta la a final Brèu de èllas per la

Figura Apócopa, apar que tènén la matèxa forsa pera probar que també sòn Apocopadas las Masculinas, finidas en Singular en las sílabas Agudas ás, és, is, ós, ús, trèta la ó final Brèu de sos Singulars per la Figura Apócopa, com ho manifèstan sos Plurals, finids en las sílabas Brèus ássos, éssos, íssos, óssos, ússos; ó bè en ássos, éssos, &c.

R. Nò Sr; nò tènén ditas rahòns la matèxa forsa, á lo menos en estas tèmps, pux nò diem may: Eficasso, Egsteso, ú Esteso, Felisso, Infelisso, Hermoso, Gamaruso, sinò Eficás, Egstés, ó Estés, Felis, Infelís, Hermós, Gamarús, &c; sí, emperó, que diém ab mòlta freqüència, y quasi sèmpre: Eficassa, Egstesa, ó Estesa, Felissa, Infelissa, Hermòsa, Gamarusa, &c. Quèda, pux, clar, que las Digciòns Masculinas, finidas en Singular en las sílabas Agudas ás, és, is, ós, ús sòn Naturals, ó á lo menos Naturalisadas de tèmps immemorial; y que las Femeninas, terminadas en las sílabas Agudas ás, és, is sòn sèmpre Figuradas; y que, per lo tant las Masculinas pertáñen á la 3ª Règla de Formaciò de Plurals, y las Femeninas sòn Egsebsio de dita Règla 3ª, ó á lo menos pertáñen á la 2ª.

P. Ja vej ara quan fácil y arreglada es la Formaciò del Plural dels Noms, Pronoms, y Particips, que tènén Singular, y Plural. Voldria ara saber quinas Digciòns Declinabbles nò tènén Plural, sinò Singular; y quinas nò tènén Singular, sinò Plural; y com se fórman els Plurals de aquestos que nò tènén sinò Plural?

R. Nò tènén Plural els Noms Propis, 1º de Regnes; v.g: Franca, Inglaterra

pero España, Sicília y Rússia èl tènen en els tituls de sos respectius Rèys; v.g: Rèy de las Españas, so es Ulterior y Siteriòr en que la dividiren els Romans: Rèy de las dós Sicílias, es á saber, Ulteriòr, ó isla de Sicília, y Siteriòr, ó el Reyne de Nápolis. Emperador de tótas las Rússias, es á dir: Roja Blanca, y Negra. 29 els Noms Propis de Provincias; v.g: Cataluña, València, Mallorca; pero Castilla, com és dividesca en Vella, y Nova, tè el Plural Castillas; y Andalussia, Andalussias, per dividir-se en Alta y Baxa. 39 els Noms Propis de Rius; v.g: Besós, Cardenèr. 49, els Noms Propis de Mar; v.g: l'Ogcéano, el Mediterraneo, el Bàltic, lo Adriàtic, el Mar Vermell, &c. 59, els Noms Propis de Pobles nò tènen Plural en la significaciò, pero alguns èl tènen en la terminaciò; v.g: Alujas, Figuèras, Codinas. 69, nò tènen Plural els Noms Propis de Siéncias y Arts; v.g: Juris-Prudéncia, Medicina, Cirurgia, Agricultura, Arquitecttura; pero alguna vegada se usa el Plural Matemáticas, prés per tótas las parts de la Matemática, que sòn mòltas, y mòlt diferénts entre si. 79 nò tènen Plural els Noms Propis de hòmens, ó donas, á nò sèr que és préngan apelativa-mènt, ó comunisads; v.g: els Peras, las Mariás; ó quand per Sinegdoche és diu v.g: Alegсандros, per Alegсандro. 89, los Apellidos, ó Noms de Casa nò tènen Plural en la significaciò, pero mòlts èl tènen en la terminacio; v.g: Josef Casas, Ribas, Canals, &c. 99, els Noms Propis de Montaña ó Mont, que èn signifícan sola-mènt un ó una.

nò tènem Plural, com: Mont-Alegre, Mont-Buy Mont-Señ, &c; pero els que òn signifiquen més ce un, ó una, nò tènem Singular, v.g: els Pirineus; los Alpes, las Agudas de Mont-señ.

P. Per que els Noms Propis Verdadèrs y Naturals són Singulars en la terminació y significació? [p. 172v]

P. Perque signifiquen un sol individu de alguna especie gramatical; v.g: Adam, un sol home; Heva, una sola dona; Mont-Señ, una sola montaña, ó mont. &c.

P. Quins, doncs, són els Noms Catalans, que tènem Número Gramatical Singular y Plural?

R. Són els que signifiquen un y més individus de alguna Espécie Gramatical; quals són los Específics Gramaticals, que els Gramàtics anomenan Comuns ó Apelatius; y els Noms Propis Comunisads, ó presos apelativa-mènt; pux el Número Gramatical Singular significa un Individuo, y el Plural, dos y més Individuos, y áduc á tots ells; v.g: un Home es en Singular; y dos, ó més Homens, són en Plural; una Dona es Singular, y dós ó més Donas, Plural; un Pere es en Singular, y dós ó més Peres, en Plural; &c.

Q. Per que anomenas Noms Específics Gramaticals als Comuns, ó Apelatius?

P. Pera diferenciar-los dels Noms Específics Filosòfics, subordinads al Género Filosòfic; pux els Noms Específics Gramaticals nò són subordinads á ningun Género Filosòfic, sinó al Género Gramatical Masculí, ó Femení, ó Comú de dós, ó Neutrelisant, ó Neutrelisad; com queda dit en el fòlio 142.

Se deu notar que els Gèneros Filosòfics són Noms Específics Gramaticals, y que las Espècies Filosòfiques també hu són, que convènen á tots, y cade un de sos Individuos; v.g: El Nom Comú ó Apelatiu Animal (que

p. 173r

168.

entre els Filòsofs es Genèric, que comprem sas dós Espècies Racional, é Irracional) entre els Gramaticals es Específic, que té per Individuos tots els Animals Racionals, é Irracionals; so es, tots los Hòmens y Donas, Bruts y Brutas. El Nom Específic Gramatical, Comú ó Apelatiu Home compren tots els Hòmens, y el Nom Dona, tótas las Donas, &c. El Nom Comunisad, ó pres Apelativa-mènt Pere, es comú á tots los hòmens que se anomenan Pere; y el Nom Maria á tótas las donas que se anomenan Maria, &c. P. "Tots els Noms Específics Gramaticals, que signifiquen un y més Individuos de alguna Espècie Gramatical, tènem tal vegada terminació Singular y Plural?"

R. Nò Sr; porque, encara que regular-mènt sia axí, hi ha nò obstant alguns Noms Específics Gramaticals, que tènem sas Significacions Singular, y Plural, y nò tènem Terminació Singular sinò Plural: quals són: Tres-peus, Estisòras, Tenallas, Alicatas, Pinsas, ó Finsetas, Esmollas ó Molls, Grasèllas, ó Grahèllas, Llêvas, Cremastecs, Morrassas, Morrallas, Fèbras, Tercianas, ó Quartanas, Galtèras, Ullèras, Grillons, Manillas, Farinas ó Farinetas, Alforjas, Calsas, Calsotets, Faldillas, Anaguas,

Tovallas, Postras, Encenalls, Tenèbras, Tèmporas, Vespras,
Matinas, Laudes, Complètas, Egzéquias, ó Honras-funerals,
Queviures, &c; pux diem v.g: uns Tres-peus, dós Tres-peus, &c;
unas Estisòras, dós Estisòras, &c. També diem: un Dilluns, dós
Dilluns; un Dimars, dós Dimars; un Dimecres, dós Dimecres; un
Dijous, dós Dijous; un Divendres, dós Divendres. Igual-mènt diem:
En est calamitòs tèmps, en estos calamitosos Tèmps.

P. Hi ha en lo Idiome Catalá alguna Digció Variable per Géneros,
Números, y Casos Gramaticals de Terminació Singular, [p. 173v] y
de Significació Singular y Plural?

R. Si Sr hi són els Pronoms Relatius Qui y Que; y el Refleksió Si
y Se, que bay aquestas invariables Terminacions Singulares, son
Singulares y Plurals en la Significació; y són del Genere Gramatic
Masculi y Femeni. eo Comú de dós.

P. Quants Casos Gramaticals tènem els Pronoms Relatius Qui y Que
y els Refleksió Si y Se?

R. Els Relatius Qui , Que tènem cinc ó sis Casos Gramaticals
Singulares y Plurals; pero el Refleksió Si nó en té sinó quatre en
Singular, y Plural; y la Enclitica Natural Se, y sas Figuradas Ès
y Às nó en tènem sinó dós en un y altre Número Gramatic, com ho
veurem de seguida.

Casos Gramaticals

P. Que entens per Cas Gramatic?

R. Cas Gramatical es lo matèx que Cayguda, perque la Dígciò, Variable per Gèneros, Números, y Casos Gramaticals, cau al 1er Cas, y de èll als demès Casos Singulars y Plurals.

P. Quants són els Casos Gramaticals?

R. Són Sis en Singular, y Sis en Plural, dits en un y altre Número Nominatiu, Genitiu, Datiu, Acusatiu, Vocatiu, y Abblatiu.

P. Com conixerem aquestos Casos tan Singulars que Plurals?

R. Èls conixerem per medi de certas Preposicions de Genitiu, de Datiu, de Acusatiu, y de Abblatiu; y per medi de la Interjeccio O'. egspressiva de Vocatiu. Finalment és conèx el Nominatiu en que nò es rejid de ninguna Preposició ni Interjecció, ans bè èl es el qui rejex y governa la Oració Gramatical.

P. Quinas són las Preposicions de Genitiu, Datiu, Acusatiu, y Abblatiu?

R. Són las compresas en la següent llista dels Señals dels Casos Gramatical tan Singulars que Plurals.

p. 174r

169

Señals de	Nominatiu.....ningun.
	Genitiu..... <u>de</u> .
	Datiu..... <u>pera</u> , <u>á</u> .
	Acusatiu..... <u>per</u> , <u>á</u> , ó sens èllas.
	Vocatiu..... <u>O'</u> ú sens ella, ab sola admiració.
	Abblatiu..... <u>ab</u> , <u>en</u> , <u>per</u> , <u>de</u> , <u>á</u> .

P. Aquestos Señals distingtius dels Casos gramaticals ¿ahond se posan?

R. Se posan immediata-mènt antes de la Digció Declinable, si nò porta Artiggle; v.g: De Adam, Pera Adam, á Adam, &c; altra-mènt se ante-posan als Artiggles; v.g: Del Llibre, dels Llibres; al Llibre, als Llibres, pera el Llibre, pera els Llibres.

P. Aquestas paraulas: Del y dels, al y als anteposadas al Nom Singular Llibre y al Plural Llibres ¿que són?

R. Són compostas del Artiggle Masculí Singular El y del Plural Els, unids per Sinalefa gramatical sens nota, á la Preposició De de Genitiu y Abblatiu, y á la Preposició A de Datiu, Acusatiu y Abblatiu en llog de De el y de els, á el y á els; com ho hem vist, pag. 1ª y 2ª del fol. 131.

P. Has dit: Que la Digció Declinable cheya al Nominatiu Singular ó Plural, y de élls als demés Casos Singulans y Plurals ¿com se anomena, pué, aquesta graduada Cayguda?

R. És diu Declinació de las Digcions Variabbles per Casos Gramaticals.

P. Qualls són las Digcions Variabbles per Casos Gramaticals?

R. Són los Artiggles, els Noms, els Pronoms, y els Particips; pero de la Declinació dels Artiggles ja hem parlad fol. 131; y ara parlarem de la dels Noms

Declinació dels Noms.

P. Declina-àm, doncs, ara els Noms catalans?

R. Assó nò és pod fèr ab poc temps, perque uns Noms sòn Substantius, [p. 174v] y altres Adjectius. Els Substantius, uns sòn Propis, Masculins ó Femenins, mera-mènt Singulars; y altres Comuns y Comunisads, Masculins y Femenins, Singulars y Plurals. Sola-mènt demanan Artiggle els Comuns, y els Comunisads; y uns demanan Artiggles Masculins y altras Femenins. Els que demanan Artiggles Masculins, uns comensan en lletra Consonant, y demanan los Artiggles Masculins El y Els en tòts els casos Singulars y Plurals; y altres sòn iniciads en vocal, y volen els Artiggles Masculins Lo y Los en alguns casos sola-mènt, majòr-mènt Singular; ab l'advertència que si la vocal ab que comensa el Noms Comú ó Comunisad es la vocal O haspirada ó nò, forman Sinalefa gramatical ab nota ab lo Artiggle Masculí Singular Lo, en alguns casos y nò en tòts; v.g: L'home, del Home, &c. Els Noms Substantius Femenins, iniciads en la vocal A, fórman Sinalefa gramatical ab nota, ab lo Artiggle Femení Singular La, en tòts els casos Singulars; v.g: L'Ànima, l'Aygua; de l'Ànima, de l'Aygua, &c.

Els Noms Adjectius, uns sòn Verdadèrs, altres Substantivads, y altres final-mènt Neutrelisads. Convindria, pux, donar un exèmple de cada Varietat de aquestas Declinacions; pero assó vol tèmps y paciència.

P. Dóna-am, doncs, un Modelo de cada una de aquestas Declinacions?

R. Ho faré ab gust, y comensaré primèra-mènt per la Declinació de dós Noms Propis, un Masculí, y altre Femení. 2º daré la Declinació de un Nom Comú Masculí iniciad en consonant. 3º de altre Nom Comú Masculí comensad en vocal que nò sia la Q. 4º de altre Nom Comú Masculí iniciad en la vocal Q. 5º de un Nom Comú Femení, iniciad en la vocal A. 6º de un Nom Comú Femení iniciad en vocal que nò sia la A, y de altre Nom comensad en consonant. 7º daré la Declinació de un Nom Adjectiu Verdader. 8º de un Adjectiu Substantivad; 9º y final-mènt de un Adjectiu Neutrelisad; puix ab la pauta de aquestos pocs Substantius y Adjectius és declinan tòts els demès, aduc els Infinitius Substantivads, qui com sian Masculins mera-mènt Singulars segueyen la Declinació dels Substantius Masculins Singulars iniciads en consonant ó vocal, segons que lo Infinitiu serà comensad en consonant ó vocal segons las Declinacions 2ª, 3ª ó 4ª.

p. 175r

170.

1ª

Declinació

Dós Noms Propis, un Masculí, y altre Femení.

Singular

Masculí

Femení.

Nominatiu: Adam.

Nominatiu: Hèva

Genitiu: de Adam.

Genitiu: de Hèva.

Datiu: pera Adam; á Adam	Datiu: pera Hèva, á Heva.
Acusatiu: á Adam; per Adam.	Acusatiu: á Hèva; per Heva.
Vocatiu: Adam', O Adam'	Vocatiu: Hèva', O Hèva'
Abblatiu: ab Adam, en Adam, per Adam, de Adam, á Adam	Abblatiu: ab Hèva, en Hèva, per Hèva, de Hèva, ó Hèva.

2a

Declinació

Un Nom Substantiu Comú Masculi, iniciad en

Consonant

Singular.	Plural
Nominatiu: el Llibre.	Nominatiu: els Llibres.
Genitiu: del Llibre.	Genitiu: dels Llibres.
Datiu: pera el llibre, al Llibre.	Datiu: pera els Llibres, als Llibres.
Acusatiu: el Llibre, al Llibre.	Acusatiu: Llibres, als Llibres.
Vocatiu: Llibre', O Llibre'	Vocatiu: Llibres', O Llibres'
Abblatiu: ab el Llibre, en el Llibre, per el Llibre, del Llibre, al Llibre.	Abblatiu: ab els Llibres, en els Llibres per els Llibres, dels Llibres, als Llibres.

7a

Declinació

Un Nom Substantiu Comú Masculi, iniciad en
vocal que nò sia la O.

Singular	Plural.
Nominatiu: Lo Ángel	Nominatiu: Los Ángels, o els

Genitiu: del Àngel	Genitiu: dels Àngels.
Datiu: al Àngel, pera el Àngel.	Datiu: als Àngels, pera els Àngels
Acusatiu: al Àngel, per el Àngel.	Acusatiu: als Àngels, per els Àngels.
Vocatiu: Àngel' O Àngel'	Vocatiu: Àngels' O Àngels'
Abblatiu: ab lo Àngel, en lo Àngel per el Àngel, del Àngel. al Àngel.	Abblatiu: ab los Àngels, en los Àngels, per els Àngels, dels Àngels, als Àngels.

4a

Declinació.

Nom Comú Masculí, iniciad en la vocal o

haspirada ó nò.

Singular.	Plural.
Nominatiu: l'Olí.	Nominatiu: los Olis, ó els Olis.
Genitiu: del Olí.	Genitiu: dels Olis.
Datiu: al Olí, ó pera el Olí.	Datiu: als Olis, als Olis, pera els Olis.
Acusatiu: l'Olí, al Olí, per el Olí.	Acusatiu: els Olis, als Olis, per els Olis.
Vocatiu: Olí', O' Olí'	Vocatiu: Olis' O' Olis.
Abblatiu: ab l'Olí, en l'Olí, per el Olí, del Olí, al Olí.	Abblatiu: ab los Olis, ó els Olis; en los Olis ó els Olis; per els Olis, dels Olis, als Olis.

5a

Declinació.

Nom Comú Femení, iniciad en la vocal A.

Singular.

Plural.

Nominatiu: l'Ànima.

Nominatiu: las Ànimas

Genitiu: de l'Ànima

Genitiu: de las Ànimas

Datiu: á l'Ànima, pera l'Ànima.

Datiu: á las Ànimas,

pera las Ànimas.

Acusatiu: l'Ànima, á l'Ànima

Acusatiu: las Ànimas, á las Ànimas, per

per l'Ànima.

las Ànimas

Vocatiu: Ànima, O' Ànima.

Vocatiu: Ànimas' O' Ànimas.

Abblatiu: ab l'Ànima, en l'Ànima

Abblatiu: ab las Ànimas, en las Àni-

per l'Ànima, de l'Àni-

mas, per las Ànimas, de las

ma, ó l'Ànima

Ànimas, á las Ànimas.

p. 176r

171.

6a

Declinació.

Noms Comuns Femenins iniciads en vocal que

nò sia A, ó en Consonant.

Singular.

Plural

Nominatiu: la Escarola.

Nominatiu: las Escarolas.

Genitiu: de la Escarola.

Genitiu: de las Escarolas.

Datiu: á la Escarola, pera la Es-
carola.

Datiu: á las Escarolas, pera las
Escarolas.

Acusatiu: la Escarola, á la Es-

Acusatiu: las Escarolas, á las

carola, per la Escarola.	Escarolas. per las Escarolas.
Vocatiu: Escarola' O' Escarola.	Vocatiu: Escarolas' O' Escarolas.
Abblatiu: ab la Escarola, en la Escarola, per la Escarola, de la Escarola, á la Escarola.	Abblatiu: ab las Escarolas, en las Escarolas, per las Escarolas, de las Escarolas, á las Escarolas.

Iniciad en Consonant.

Singular	Plural.
Nominatiu: la Terra.	Nominatiu: las Terras.
Genitiu: de la Terra.	Genitiu: de las Terras.
&c.	&c.

7a

Declinació.

Nom Adjectiu Verdadèr:

Ajustad á Substantiu Exprès

Singular Mascul	Singular Femeni.
Nominatiu: l'home Bo.	Nominatiu: la dona Bona.
Genitiu: del home Bo. &c.	Genitiu: de la dona Bona. &c.
Plural Mascul	Plural Femeni.
Nominatiu: los homens Bons. ó els hòmens Bons.	Nominatiu: las donas Bonas.
Genitiu: dels hòmens Bons.	Genitiu: de las donas Bonas.
&c.	&c. [p. 176v]

8a

Declinació

Nom Adjectiu Substantivat, callad el
Substantiu per la figura Elipsis.

Singular Masculi

Singular Femení.

Nominatiu: el Bo ú Bon.

Nominatiu: la Bona.

Genitiu: del Bo, ú Bon.

Genitiu: de la Bona

&c.

&c.

9a

Declinació.

Nom Adjectiu Neutrelisad.

Mera-ment Singular.

Nominatiu: lo Bo.

Genitiu: de lo Bo.

Datiu: á lo Bo, pera lo Bo.

Acusatiu: á lo Bo, per lo Bo, lo Bo.

Abblatiu: ab lo Bo, en lo Bo, lo Bo.

de lo Bo, á lo Bo.

P. Lo Article, doncs, Neutrelisad Lo, ante-posad á la veu
Masculina Singular dels Adjectius de dós veus, lo fa passar á
Neutra catalana?

R. Si Sr, pux diem: el Bo, la Bona, lo Bo. Del Bo, de la Bona, de lo Bo. Al Bo, á la Bona, á lo Bo. Pera el Bo, pera la Bona, pera lo Bo, &c. y en aquestos intentam dir: l'home Bo, la dona Bona, y alló que es Bo. Del home Bo, de la dona Bona, de alló que es Bo, &c.

P. Bé está; pero, quand lo Adjectiu de dós veus es iniciad en vocal, y que per lo tant demana lo ús del Artiggle Masculi Lo en la veu Masculina Singular; v.g: lo Alègre. l'Alègra, lo Alègre ¿com conixerem si es Masculi ó Neutrelisad?

R. Pera evitar aquest tropès val més nò substantivar ni neutrelisar lo Adjectiu, sino dir v.g: l'Home Alègre, la dona Alègre, y alló que es alegre.

P. Y, quand lo Adjectiu es de una sola veu, com Vil ¿com ho conixerem:

p. 177r

172.

R. Encara que podem dir: El Vil, la Vil, y lo Vil. val més preferir: l'home Vil, la dona Vil, y alló que es Vil.

P. Lo Artiggle, doncs, Neutrelisad lo, equival á la Veu Pronominal Neutrelisant Alló?

R. Si Sr, com ho veurem luego, pux anam ja á tractar dels Pronoms, y de las Veus Pronominals Neutrelisants Essó, y Assó; Exó, y Axó; Elló y Alló.

Pronoms

eo

Individuos de la 3ª Especie

De Digcions Variabbles.

P. Que entèns per Pronoms?

R. Entèng, unas Digcions ó Paraulas, variabbles per Géneros, Númerrs, y Casos gramaticals, que és posan en llog de Noms.

P. Quantas són las Varietads dels Pronoms?

R. Sinc: Personals, Demonstratius, Possessius, Relatius, é Indefinids, ó indeterminads.

Personals.

P. Que cosa són els Pronoms Personals?

R. Els que és posan en llog dels Noms Substantius que tènen las Persònas gramaticals, Singulans y Plurals.

P. Que entèns, per Personas gramaticals Singulans?

R. Entèng, Primèra-ment, aquell ó aquella que parla ab algu ó algúna; Segòna-ment, aquell ó aquella ab qui parla; y Tercèra-ment, aquell ó aquella de qui parla. El que ó la que parla es la 1ª Persòna Singular; que parla ab la 2ª; y 1ª y 2ª parlan de la 3ª. Tres, doncs, són las Persònas gramaticals Singulans: 1ª, 2ª, y 3ª.

P. Quinas són las Persònas gramaticals Plurals? [p. 177v]

R. Són Primèra-mènt els qui, ó las que parlan; Segòna-mènt, aquells ó aquellas ab qui parlan; y Tercèra-mènt aquells ó aquellas de qui parlan; y son 1ª, 2ª y 3ª persona gramatical Plural.

P. Quin Nom Substantiu té la 1ª Persòna gramatical Singular?

R. Com sia home ó dona, el qui, ó la que parla, tindran algun dels Noms Substantius Masculins ó Femenins, que correspónen als hòmens ó donas; com: Père, Pau, Francisco, &c. Maria, Eulàlia, Antònia. &c.

P. Quin Pronom se posa en llog del Nom Substantiu ó Substantius de la 1ª Persòna gramatical Singular ó Plural?

R. En llog del Nom Substantiu Masculí ó Femení de la 1ª Persona gramatical Singular, se posa el Pronom Singular Masculí y Femení Jo; y en llog dels Noms Masculins ó Femenins de la 1ª Persòna Plural se posa el Pronom Plural, Masculí y Femení, Nosaltres.

P. Quin Nom, ó Noms tènén las 2as Persònas gramaticals Singular y Plural?

R. Com regular-mènt sian hòmens ó donas també aquells ó aquellas ab qui és parla tindran algun dels mòlts Noms que corresponen á tants hòmens y donas.

P. En llog del Nom de la 2ª Persona gramatical Singular ó Plural quin Pronom se posa?

R. Si la 2ª Persòna gramatical es Singular, Masculina ó Femenina se posa el Pronom Singular Masculí y Femení Tu; pero si es Plural se emplea el Pronom Plural, també Masculí y Femení Vosaltres.

P. Quin Nom Substantiu tènén las 3as Persònas gramaticals?

R. Com se puga parlar de tótas las Persònas y cosas, corpóreas, é incorpóreas, tindran els Noms que correspónen á tótas aquestas cosas.

P. Quin Pronom se posa en llog del Nom de tantas y tantas cosas?

R. Si la 3ª Persona gramatical es Singular y Masculina, se destina el Pronom Singular y Masculí Èll; y si es Femenina, se emplea el Pronom Singular Femení Èlla; pero si la 3ª Persona Singular es Neutrelisada, usam el Pronom Neutrelisad Elló; v.g: Elló es cert. y per Apocopa diem: éll es cert.

p. 178r

173.

Final-mènt, si la 3ª Persòna es Plural y Masculina se posa el Pronom Plural Masculí Èl·ls, y si es Femenina, el Plural Femení Èl·las.

P. Declinacàn, doncs, per son orde, els Pronoms de 1ª, 2ª, y 3ª Persona gramatical?

P.....

Declinació

Del Pronom de 1ª Persona, Masculí y Femení

Singular.

Plural.

Nominatiu: Jo.

Nominatiu: Nosaltres.

Genitiu: de Mi.

Genitiu: de Nosaltres.

Datiu: á Mi, pera Mi, ó Me.

Datiu: á Nosaltres,

pera Nosaltres, ó Nos.

Acusatiu: á Mi, o Me.

Acusatiu: á Nosaltres, ó Nos.

Abblatiu: ab Mi, en Mi, &c.

Abblatiu: ab Nosaltres .
en Nosaltres, &c.

Declinació

Del Pronom de 2ª Persona, Masculí y Femení.

Singular

Plural.

Nominatiu: Tu.

Nominatiu: Vosaltres.

Genitiu: de Tu.

Genitiu: de Vosaltres.

Datiu: á Tu, pera Tu, ó Te.

Datiu: á Vosaltres,
pera Vosaltres, ó Vos.

Acusatiu: á Tu, ó Te.

Acusatiu: á Vosaltres, á Vos.

Vocatiu: Tu' O' Tu

Vocatiu: Vosaltres' O' Vosaltres.

Abblatiu: ab Tu, en Tu, &c.

Abblatiu: ab Vosaltres
en Vosaltres, &c.

Declinació

Del Pronom de 3ª Persona, Masculí, Femení, y Neutrelisad.

Singular

Masculí

Femení.

Nominatiu: Èl.

Nominatiu: Èlla.

Genitiu: de Èl.

Genitiu: de Èlla.

Datiu: á Èl, pera Èl, ó Li.

Datiu: á Èlla, pera Èlla, ó Li.

Acusatiu: á Èl, ó Lo.

Acusatiu: á Èlla, ó La.

Abblatiu: ab Èl, en Èl, &c.

Abblatiu: ab Èlla, en Èlla, &c.

Neutrelisad.

Nom: Elló

Genit: de Elló

Dat. pera Elló

Acusatiu: á Elló.

Abblatiu: ab Elló

Plural.

Masculi:

Femeni.

Nominatiu: Èlls.

Nominatiu: Èllas

Genitiu: de Èlls.

Genitiu: de Èllas.

Datiu: á Èlls, pera Èlls, ó Los.

Datiu: á Èllas, pera Èllas, ó Los.

Acusatiu: á Èlls, ó Los.

Acusatiu: á Èllas, ó Las.

Abblatiu: ab Èlls, en Èlls, &c.

Abblatiu: ab Èllas, en Èllas,
per Èllas, &c.

Aquí és veu clar, que el Datiu Singular Li es Masculí y Femení; y que el Datiu Plural Los també hu es; pero, quand la veu Los es Acusatiu Plural, es sempre Masculina. La veu Las es sempre Acusatiu Plural Femeni, y may pod sèr Datiu en estos tèmps, encara que algun Acusatiu antiga-mènt ho usás, ó abusás. Las veus Lo y La són Acusatius Singulars; el primèr es Masculí y lo altre Femeni. El Pronom Neutrelisad Elló, mèra-mènt Singular se aplica á 3^a Persona Neutrelisada: v.g: Elló es cert; Elló es constant, &c; y apocopand-ho diem: éll es cert; éll es constant, &c; pronunciand-ho ab é oberta.

Las Digcións Singulars Me y Te; y las Plurals Nos y Vos, són Datiu y Acusatius dels Pronoms de 1^a y 2^a Persona Singular ó Plural, del Género Masculí y Femení, eo Comú

de dós; y se usan pera expressar l'accio Directa, Recíproca, y Reflexa dels Verbs Pronominals, com ho veurem en las Conjugacions de élls. Pero els Datus v Acusatus, Masculins ó Femenins, Singulars ó Plurals del Pronom Éll, Élla; Élls, Éllas, única-mént póden expressar l'accio Directa y la Recíproca de dits Verbs, y nó la Reflexa; y pera assó se deu ajustar á dits Verbs, el Datiu ó Acusatiu del Pronom Reflexiu Sí, que es de 3ª Persòna gramatical, Singular y Plural, Masculí y Femení, y nó te sinó quatre casos, en esta forma

Singular y Plural

Masculí y Femení

Genitiu: de Si.

Datiu: á Si, ó Se.

Acusatiu: á Si, ó Se.

Abblatiu: ab Si, en Si, per Si, &c.

p. 179r

174.

Las Digcións naturals Pronominals: Me, Te, Se; Nos, Vos, Lo y Los, que tótas són Datus ó Acusatus dels Pronoms de 1ª, 2ª y 3ª Persòna gramatical Singular ó Plural, ab molta freqüència se fan figuradas en nostre idioma: pux diem: Me, em, am; Te, et, at. Se, es, as; Nos, ens, ans; Vos, os, us; Lo, el, al; Los, els, als.

Las Variacions Pronominals, naturals ó figuradas: Lo, él, àl; Los, èls, àls; La, y las, aparexen equívocas ab los Artiggles gramaticals, naturals ó figurads: Lo, el, al; Los, els, als; La, y las; pero és diferencian fácil-mènt, porque los Artiggles van sèmpre devant de alguna Digció Declinable, encara que sia Infinitiu Substantivad; emperó, las Enclíticas ó Pronominals van sèmpre detrás dels Imperatius, Gerundius, y dels Infinitius áduc Substantivads, y regular-mènt se ante-posan als Indicatius, Obtatius, y Subjungtius; com ho veurem en las Conjugacions dels Verbs Encliticads, naturals y figuradas, simples y compostas ó recompostas. Item, la pronunciació de las Enclíticas figuradas él, èls; àl, y àls, es muda; y la dels Artiggles simples el y els, y dels compostos ó figurads al y als, es oberta, com ho manifèsta sa ortografia.

Final-mènt los Artiggles adméten preposicions de genitiu, datiu, acusatiu, y ablatiu, en tots aquestos casos singulars y plurals; pero las Digcions Enclíticas, encara que sían datiu ó acusatiu dels Pronoms Personals nó admeten ninguna preposició, ni de datiu, ni de acusatiu, ni altra; y per lo tant diem: á Mi, y nó á Me; á Tu, y nó á Te; á Si, y nó á Se; á Éll, y nó á Lo; á Élla, y nó á La; á Élls y nó á Los; á Éllas, y nó á Las; á Éll y Élla, y nó á Li, á Élls y Éllas, y nó á Los; á Nosaltres, y nó á Nos; á Vosaltres, y no á Vos, &c. [p. 179v]

P. Nò diuen els Srs Bisbes en sos Cartells: á Nos toca correjir semblants abusos; y per lo tant manam, &c; y el Rèy en sas Provisions Reals, no diu: Per quant, per part de Vos (Fulano ó Fulana) Nos ha sigud feta Relació, &c?

R. Si Sr; y hu diuen pera manifestar més sa autoritat; pero en estos casos las Digcions Nos y Vos nò són Enclítics equivalents als Datus ni Acusatius Plurals á Nosaltres, y á Vosaltres; sinó que són Pronoms Personals de 1^a y 2^a Persòna Singular, equivalents als Pronoms Personals Jo y Tu, y á tòts sos Casos Singulars; so es, á Mi toca correjir semblants abusos, y per lo tant, manó jo, &c. Y, per quant per part de Tu (Fulano ó Fulana) se-me ha fèt Relació, &c.

P. Als hòmens ó donas de alguna edad, y que nò sian Señors, ni Señoras unò els tractam de Vòs, per reveréncia, respecte ó atenció, en llog del Pronom Personal Tu?

R. Si Sr; y aquest Pronom Vòs, escrit y pronunciad ab ò muda, té tòts els Casos Singulars, fins Vocatiu; y, per lo tant es distingt de la Enclitica Vos, escrita y pronunciada ab ó oberta, que es mera-mènt Datiu y Acusatiu del Plural Vosaltres. Mès, d.t Pronom Vòs es de 2^a Persòna Singular en la Significació, pero èl fèm Plural en la terminació y construcció, y es Masculí y Femení, eo del Género Comú de dós; v.g: Vòs, Anton', me engañau, en llog de Tu, Anton', me engañas; Vòs, Maria', àm buscau; en llog de Tu, Maria, àm buscas. Y, nò obstant que el Pronom catalá Vòs, escrit y pronunciad ab ò muda, es de 2^a Persòna Singular té las variacions enclítics, dativas y acusativas plurals, naturals y

figuradas del Plural Vosaltres, quals són la Natural Vos y las Figuradas os y us; v.g: Andreu!, á Vós vos estimo, á Vós os dig de cor, que em sab mal de havé-us ofé!

A Dèu Nre Sr, y á Maria Santíssima

p. 180r

175.

nò obstant de dar-los el tracte de Sr y Sra, èls diem: Vós Dèu mèu que me haveu cread; Vós Sr que me haveu redemid, tingau misericordia de mi. Vós Sra Nra que èns haveu patrocinau, pregau per nosaltres ara y en la hora de la nostra mort; y als Sants y Santas també diem: Vós Gloriòs Sant Père, intercediu per nosaltres; Vós Gloriòs Sant Pau, pregau per nosaltres; Vós Gloriosa Santa Lúscia, conservau-nos la vista; &c.

F. Declina-àm, doncs, el Pronom Personal de 2ª Persòna Singular, Masculí y Femení, Vós?

R.

Declinació

Del Pronom Vós.

Singular.

Nominatiu: Vós

Genitiu: de Vós.

Datiu: a Vós, pera Vós: vos, os, us.

Acusatiu: a Vós; vos, os, us.

Vocatiu: Vós! O' Vós.

Abblatiu: ab Vós, en Vós, per Vós, &c.

Quand són d'és ó més las Personas plebéas, que en Singular las tractam de Vós en llog de Tu; en Plural èls diem: Vosaltres; per lo que el Plural del Pronom Vós, es el del Pronom. Tu.

P. Á las Persónas que nò son plebéas, sinò Senòrs ó Señóras ¿quins Pronoms se-èls aplican, en llog de Tu ó Vós, en Singular, y de Vosaltres en Plural?

R. Èls aplicam els Pronoms Masculins y Femenins: Vosté, Vostra-Mercé, Vos-Señoria, en Singular; y Vostés, Vostras-Merces, Vos-Señorias, en Plural; segons el grau de Nobblesa ó Dignitat. Ab la advertencia, que la significació es de 2^a Persóna Singular ó Plural, y la construcció es de 3^a Persóna; v.g: Vosté, Vostra-Merce, ó Vostra Señoria [p. 180v] ama, en llog de Tu amas; Vostés, Vostras-Mercés, Vos-Señorias aman, en llog de Vosaltres amau; Voste Sr ó Sra ama, Vostres Srs ó Sras aman.

P. Declina-àm, doncs, el Pronom Masculí y Femení: Vosté?

R.

Declinació

Del Pronom Vosté.

Singular	Plural.
Nominatiu: <u>Vosté</u> .	Nominatiu: <u>Vostés</u> .
Genitiu: de <u>Vosté</u> .	Genitiu: de <u>Vostés</u> .
Datiu: á <u>Vosté</u> , ó pera <u>Vosté</u> .	Datiu: á <u>Vostés</u> , ó pera <u>Vostés</u> .
Acusatiu: á <u>Voste</u> .	Acusatiu: á <u>Vostés</u> .
Vocatiu: <u>Vosté!</u> ú <u>O! Vosté</u> .	Vocatiu: <u>Vostés!</u> ú <u>O! Vostés</u> .
Abblatiu: ab <u>Vosté</u> , en <u>Vosté</u> , &c.	Abblatiu: ab <u>Vostés</u> , en <u>Vostes</u> , per <u>Vostés</u> , &c.

Com la construcció de aquest Pronom sia de 3^a Persona Singular ó Plural, Masculina y Femenina, li corresponen las Enclíticas del Pronom Éll, quals són els Dativus comuns á home y dona: Li y Las; els Acusativus Masculins: Lo y Los; y els femenins: La y Las; v.g: á Vosté Sr o Señora li dono las grácias; en llog de: Te dono las grácias; y á Vostés Srs ó Sras los dono las grácias; en comte de: Vos dono las grácias. Á Vosté, Sr, lo estimo; á Voste Sra la estimo; á Vostés Srs ó Soras los aprecio, ó las aprecio.

Del matèx modo se declinan y construhéxen els Pronoms: Vostra Mercé, Vossía, Vostra-Señoria ó Vos-Señoria, Vos-Señoria Ilustríssima ó Vostra-Señoria Ilustríssima, Vostre Eminencia, Vostra Santedad ó Beatitud; Vostra Magestad ó Vostra Real Magestad, Vostra Altesa; &c. y quand convé parlar de aquestos Personadjes com á Terceras Personas gramaticals: diem: Sa Mercé, Sa Señoria, Sa Señoria Ilustríssima, &c y aquesta veu Sa es de un dels Pronoms Possessius, dels quals parlarem, després dels Demonstratius.

p. 181r

176.

Pronoms Demonstratius, ó Demostratius.

P. Quins són els Pronoms Demonstratius?

R. Són aquells, ab els quals demonstram alguna persòna ó cosa proxima ó remota de la 1^a ó 2^a Persòna gramatical, Singular ó plural; y és posan en llog de la persòna ó cosa demostrada.

P. Qual es la 1^a Persona gramatical Singular ó Plural?

R. La 1^a Persòna Singular es Jo, y la Plural Nosaltres.

P. Quina es la 2^a Persona gramatical Singular ó Plural?

R. La 2^a Persòna Singular es Tu, y la Plural, Vosaltres.

P. Quina es la Persòna ó Cosa Demostrable per els Pronoms Demonstratius?

R. Tot lo que 'l ha Visible é Invisible: puy tót asso és pod demostrar gramaticalment.

P. Ab quins Pronoms demonstram lo que está prop de Mi ó de Nosaltres?

R. Ab els Pronoms Est y Aquest, y tótas sas Veus.

P. Quins són els Pronoms que serveren pera demostrar lo que está cerca de Tu y Vosaltres?

R. Son els Pronoms E y Aque, y tótas sas Veus.

P. Finalment, ab quin Pronom demostram lo que está apartad de Mi ó Nosaltres, y de Tu ó Vosaltres?

R. Es el Pronom Aquell, ab tótas sas Veus.

P. Quantas Veus ténen els Pronoms Demonstratius?

R. En ténen tres en Singular, so es, Masculina, Femenina, y Neutrelisant; y solas dós en Plural, es á saber, Masculina y Femenina: com igualment ho hem ja dit del Pronom Personal Éll; pux axí com hem dit: Éll, Élla, Elló en Singular, y Élls, Éllas en Plural, direm: Aquell, Aquella y Alló, en Singular; y Aquells y Aquellas, en Plural. [p. 181v]

P. Declina-àm, doncs, els Pronoms Est, y Aquest; Ex, y Aquex; y el Pronom Aquell, acompanyats de persona ó cosa demostrada.

R.

Declinació

Dels Pronoms Est y Aquest.

Singular.

Masculí	Femení.	Neutrelisant.
Nominatiu: Est Llibre.	Esta Carta	Essó
Genitiu: de Est Llibre.	de Esta Carta.	de Essó
Datiu: á, ó pera Est Llibre.	á ó pera esta Carta.	á ó pera Essó.
Acusatiu: á Est Llibre.	á Esta Carta.	á Essó
Abblatiu: ab Est Llibre, &c.	ab Esta Carta, &c.	ab Essó, En Essó, &c.

Plural

Masculí	Femení
Nominatiu: Estos Llibres	Nominatiu: Estas Cartas.
Genitiu: de Estos Llibres.	Genitiu: de Estas Cartas.
Datiu: á, ó pera Estos Llibres.	Datiu: á Estas Cartas, ó pera Estas Cartas.
Acusatiu: á Estos Llibres.	Acusatiu: á Estas Cartas.
Abblatiu: ab Estos Llibres, &c.	Abblatiu: ab Estas Cartas, &c.

Del mateix modo és declina son Compost Aquest, Aquesta, Assó.

Declinació

Dels Pronoms Ex, y Aquex.

Singular

Masculí.	Femení.	Neutrelisant.
----------	---------	---------------

Nominatiu: Ex Papèr.	Exa Tinta.	Exó
Genitiu: de Ex Papèr.	de Exa Tinta.	de Exó
Datiu: <u>á</u> , ó <u>pera</u> Ex Papèr.	<u>a</u> ó <u>pera</u> Exa Tinta.	<u>á</u> ó <u>pera</u> Exó
Acusatiu: á Ex Papèr.	á Exa Tinta.	a Exó
Abblatiu: ab Ex Paper, &c.	ab Exa Tinta, &c.	ab Exó.

Del matex modo és declina son Compost Aquex, Aquexa, Axó

p. 182r

177.

Declinacio

Del Pronom Aquell.

Singular.

Masculí	Femení.	Neutrelisad.
Nominatiu: Aquell Home.	Aquella Dona.	Alló
Genitiu: de Aquell Home.	de Aquella Dona.	de Alló.
Datiu: <u>á</u> , ó <u>pera</u> Aquell Home.	a, ó <u>pera</u> Aquella Dona.	á o <u>pera</u> Alló
Acusatiu: á Aquell Home.	á Aquella Dona.	á Alló
Abblatiu: ab Aquell Home, %c.	ab Aquella Dona, %c.	ab Alló, %c.

Plural

Masculí	Femení.
Nominatiu: Aquells Hómens	Nominatiu: Aquellas Donas.
Genitiu: de Aquells Hómens.	Genitiu: de Aquellas Donas.
Datiu: <u>á</u> , o <u>pera</u> Aquells Homens.	Datiu: <u>á</u> , ó <u>pera</u> Aquellas Donas.

Acusatiu: á Aquells Homens. Acusatiu: ab [sic] Aquellas Donas.

Abblatiu; ab Aquells Hómens; &c. Abblatiu: ab Aquellas Donas, &c.

Las veus catalanas Neutrelisants, mera-mènt Singulars; Essó, y Assó; Exó y Axó; Elló, y Alló, germanas de las castellanas: Esto, Esso, Aquello, y Ello, nò sòn aplicabbles á ningun Nom Substantiu Neutre; pux, no se-èn troba ni un, en ningun de estos dós Idiomes, sinò que tòts els Substantius catalans y castellans sòn sola-mènt Masculins ó Femenins, y tòts los Adjectius nò tènén sinò una ó dós veus. Els Adjectius de dós veus se juntan, per medi de la 1ª, als Substantius Masculins; y, per la 2ª, als Femenins; pero los Adjectius de una sola veu, ab èlla convènen á Substantius Masculins y Femenins. Nò obstant neutrelisam mòlt amenut Catalans y Castellans tòts nostres Substantius, calland sòn Nom, y son Gènere Masculí, [p. 182v] ó Femení, y demostrand; per medi de ditas veus Neutrelisants la persòna ó cosa anonimada y degenerada; per lo que, una persòna ó cosa que nò te Nom, ni Masculí, ni Femení, se reputa Neutre en tóta gramática. Per exèmple, aquestas expressions catalanas: Aquest llibre es herético; y aquesta carta nò val res; neutrelisand-las direm: Assó es herético; y Axó nò val res; y els castellans diuen: Este libro es herético; y essa carta nò vale nada; pero neutrelisand tòt assó, diuen: Esto es heretico, y Esso no vale nada. Aquí és veu clar, que callam els Noms Substantius catalans Llibre y Carta, y els castellans Libro y Carta, y sos Gèneros, Masculí y Femení; y demonstrem las cosas substantivas ó substàncias, ab las veus

Neutrelisants catalanas Assó y Axó, y ab las castellanas Esto, y Esso, que són, en un y altre Idiome mera-mènt Singulars. Quand els catalans diem: Assó són Favòns; Axó són Tavas; y Alló són Fasols, nò fèm Plurals á ditas veus Asso, Axo, y Alló; sinò que cometem la Figura Silepsis de Número, per lo qual concertam el Verb Plural Són, ab els Noms Substantius Favòns, Favas, y Fasols, y nò ab las veus mera-mènt Singulars Assó, Axó, y Alló.

Tambè neutrelisam ab molta freqüència catalans y castellans la veu Masculina Singular dels Adjectius de dós veus, y la comuna Singular dels de una veu, y hu fèm per medi del Artiggle Neutrelisad Lo, equivalènt á ditas veus catalanas Assó, Axó, y Alló, y á las castellanas Esto, Esso y Aquello: v.g: Lo barato es car; Lo barato es caro; so es, tòt Alló, que es barato, quiscuna cosa de aquellas que és còmpra ab pocs diners, es cara. Pero aquí també callam els Noms Substantius, y Géneros Masculins y Femenins de las cosas ó substancies que és còmpra ab pocs diners, com són, v.g: el Paño, la Bayeta, la Estameña, el Pa, el V , l'Olí, la Car , &c.

p. 187r

176.

P. Hi ha en nostre idioma alguns Adverbis, Demonstratius de llog que ocúpan las Persónas gramaticals, Singulars y Plurals, 1ª, 2ª y 3ª?

R. Si Sr., hi són aquests tres ó quatre: Assí, Aquí, y Allí ó Allà; pux diem: Assí hõnd Jo estig, y Nosaltres estam; Aquí, hõnd Tu ó Vosaltres estau; y Allí ó Allà hõnd ell ó ella, Ells ó Ellas; Aquell ó Aquella, y Aquells ó Aquellas estan.

P. Hi ha en nostre idioma alguna Digció Enclítica, que és pose en llog de dits Adverbis Demonstratius?

R. Si Sr., hi es la Digció Enclítica Demonstrativa Hí; pux diem: Jo me estig Assí; sí, jo m'hi estig, ó jo me hi estig. Tu te estás Aquí; sí, tu t'hi estás, ó te hi estás. Aquell ó aquella se está Allí, ó Allà; sí, ell ó ella s'hi está, ó se hi está; y aquells ó aquellas s'hi estan, ó se hi estan; &c.

P. Nò és posa, avegadas la Digció Enclítica Demonstrativa Hí, en llog dels Abblatius de las veus Demonstrativas Neutrelisants Assó, Aó, y Alló?

R. Si Sr.; pu diem: es menestèr pensar en Assó, Aó, u Alló; sí, es menestèr pensar-hi.

P. Usan els castellans aquesta Digció Enclítica Demonstrativa Hí?

R. Nò Sr., nò la tènen en son idioma; ni tampoc tènen las Digcions Ne, ni Ho; pero en llog de Ho, diuen Lo; diuen, per exèmple: Comer-lo todo, y nosaltres diem: Menjar-ho tót.

P. Hi ha en nostre idioma altre Digció Enclítica Demonstrativa, que és pose en llog dels Adverbis Demonstratius Assí, Aquí, y Allí ó Allà?

R. Si Sr., hi es la Digció Enclítica Demonstrativa Natural Ne, y sas Figuradas Èn y Àn, quals usam quand partim de Assí, Aquí y de Allí, ó de Allà, y marxam á part determinada ó indeterminada: v.g: Jo partesc de Caldas; sí, jo èn partesc. Tu partexes de

Barcelona; sí, tu èn partexes, ara àn partexes. Jo marxo de Assí, de St Feliu, á Caldas; jo me-èn-hi vaj. Tu marxas de aquí, de Centellas, á Vic: tu te-èn-hi vas. [p. 183v] Aquell ó aquella marxa de Allí, de Argentóna, á Mataró: sí, èll ó èlla se-èn-hi va.

Aquí veyem clara-mènt que las Digcios Ne, En, An se posan en llog dels Noms de las poblacions de hond se partex; y que la Digció Hi és posa igual-mènt en llog dels Noms de las poblacions á hond se va; y que per lo tant unas y altres són Pronominals, ó Enclíticas; que ténen inclinació als Verbs.

P. La Digció Natural En, escrita y pronunciada ab é oberta ¿que es?

P. Es Preposició de Adjectiu y Abhlatiu, com ho veurem á son llog, y tèmps: y ant d'a-mènt se usava en llog del Artiggle Mascul: El en Noms de Casa y de Fonts; v.g: Primèr es en Foca que sos fillis: Fèr en Joan de Tarragòna: Val tan com la carrabina den Ambrós; Es la casa den Garlanda; El secrèt den Amel·lièr; Ab excusas de Pau, en Pere se escalfa. En llog del Artiggle

Femení La, usavan en semblants ocasions la Digció Na; v.g: en Déu, y na Déu; en Tòrras y na Torras; en Ribas, y na Ribas; &c.

P. La Digció Enclítica y Pronominal Natural Ne, y sas Figuradas Èn y Àn Utènen altre significad en nostre idioma, á més de posar-se en llog del Nom de la població ó part de hond és partex?

R. Si Sr, significan Part ó Porció de alguna cosa, pux diem: Vull una porció ú part de figas; si, jo èn vull ¿Quants ne vols? Èn vull una dodzena; Ara àn vull més; dóna-me-èn dós dodzenas. També diem: Jo vull de Asso, Axó, ú Alló: si, jo èn vull; dóna-me-èn.

P. Quand volem tót Asso, Axó, ú Allóquina Diccio Enclítica ó Pronominal usam?

R. Nos valem de la Diccio Pronominal Demonstrativa Neutrelisant Natural Ho, ú de sa Figurada Hu, equivalents á la veu llatina Hoc; pux diem: Vull menjar-me tót Assó, Axó, ú Alló, si, jo m'hu vull menjar; en llog de: jo me ho vull menjar. Tu t'hu vols menjar,

p. 194r

179.

ó te ho vols menjar. Èll ó èlla s'hu vol menjar, ó se ho vol menjar; y Èlls ó èllas s'hu volen menjar, ó se ho volen menjar. Vull acabar-ho de una vegada, ho vull tót: vull tót lo mèu, tot lo que es mèu, ó nostre, y no lo tèu ó vostre, ni lo sèu, ni lo llur.

F. Segons ve; en aquestos últims e:èmples, també és neutrelisan las Veus Masculinas Singulars dels Pronoms Possessius Mèu, Tèu, Sèu, Nostre, Vostre, y Llur?

R. Sí Sr; pero hi ha altres Veus Masculinas Singulars de altres Pronoms Possessius, que nò póden neutrelisar-se, ni admeten Artiggles, ni Masculins ni Femenins, ni el Neutrelisad Lo; y van sèmpre devant de la cosa possehida; com ho veurem luego, luego.

Pronoms Possessius.

P. Que entèns per Pronoms Possessius?

R. Entèng aquells Pronoms, que és posan en llog del Nom de alguna Persona gramatical Possessòra, que concordan ab la Persona ó Cosa possehida, y que poden convertir-se en Genitiu de Possessòr.

P. Quantas y quinas són las Persònas gramaticals, Possessòras de alguna Persòna ó Cosa?

R. Son tres en Singular, y tres en Plural. La 1ª Singular es Jo; la 2ª, Tu; y la 3ª Èll ó Èlla. La 1ª Plural es Nosaltres; la 2ª Vosaltres, y la 3ª Èlls ó Èllas.

P. Quinas són ó pòden sèr las Persònas ó Cosas possehidas, ó possehibbles per las Persònas gramaticals?

R. Tota Persòna ó Cosa.

P. En Nom de quina Persòna gramatical és posan els Pronoms Possessius, y ab qui convènen?

R. Se posan en llog del Nom de la 1ª, 2ª, y 3ª Persòna gramatical. Singular y Plural, y nò concordan ab èllas, sinò ab la Persòna ó Cosa Possehida, ó Possehidas, y convènen ab esta ó estas en Gènerc, Número y Cas: v.g: En aquestos llibres mèus; à hònd el Pronom Poss[essiu Plural Mèus concorda ab Llibres, que són els possehids per Mi; y nò convènen ab Mi que sò el Singular Possessòr de èlls. Y és dirigex à Mi la Substitució del Pronom Possessiu Plural Mèus.

P. Quins són els Pronoms Possessius, que és pòsan en llog del Nom de la 1ª Persòna gramatical Singular y Possessòra Jo?

R. Son els Pronoms Possessius Mon, y Mèu ab tótas sas veus Singulars y Plurals.

P. Quins son els Pronoms Possessius, que és posan en llog del Nom de la 2ª Persona gramatical Singular y Possessòra Tu?

R. Son els Pronoms Possessius Ton y Tèu, ab tótas sas veus Singulars y Plurals.

P. Quins són els Pronoms Possessius, que és posan en llog del Nom de la 3ª Persòna gramatical Singular Èll ó Èlla?

R. Són els Pronoms Possessius Son y Sèu, ab tótas sas veus Singulars y Plurals.

P. Quin es el Pronom Possessiu, que és posa en llog del Nom de la 1ª Persòna gramatical Plural y Possessòra Nosaltres?

R. Es el Pronom Possessiu Nostre, ab tótas sas veus Singulars, y Plurals.

P. Quin es el Pronom Possessiu, que és posa en llog del Nom de la 2ª Persòna gramatical Plural, y Possessòra Vosaltres?

R. Es el Pronom Possessiu Vostre, ab tótas sas veus Singulars y Plurals.

P. Quins són, finalment, els pronoms Possessius, que és posan en llog del Nom de la 3ª Persòna gramatical Plural y Possessòra Èlls ó Èllas?

R. Són els Pronoms Possessius Son y Sèu ab tótas sas veus Singulars y Plurals, que és posan en llog del Nom de la 3ª Persòna gramatical Singular y Plural.

P. Se usava antigament altre Pronom Possessiu en llog dels Pronoms Son y Sèu ab tótas sas veus Singulars y Plurals.

R. Si Sr, se usava el Pronom Possessiu Llur, ab totes sas Veus Singulars y Plurals.

p. 185r

180.

P. Quants, dongs, són els Pronoms Possessius catalans?

R. Son nou: Mon, Ton, Son; Mèu, Tèu, Sèu; Nostre, Vostre, y Llur.

P. Hi ha alguna diferencia entre els nou Pronoms Possessius?

R. Si Sr, puy els tres primers: Mon, Ton, y Son se ante-posan ara y sèmpre á las Personas ó Cosas possehidas, nò admeten Artiggles, y nò poden substantivar-se ni neutrelisar-se; pero els Pronoms Mèu, Tèu, y Sèu se ante-posan, ó post-posan indiferènt-ment, se usen sèmpre ab Artiggles menos en els Vocatius Mèu y Mèus y sas Veus Femeninas; y poden substantiarse, y neutrelisar-se; y els tres últims Nostre, Vostre, y Llur poden usar-se llibramènt de un modo y altre; y sols té Vocatiu el Pronom Nostre, y Nostra, y son Plural Nostres, y Nostras.

Pronoms Possessius sèmpre Ante-posads

á la Persona ó Cosa possehida.

P. Quins són els Pronoms Possessius, que sèmpre se anteposan á la Persona ó Cosa possehida, ó possehidas; y nò adméten may Artiggles, ni poden may neutrelisar-se, ni substantivar-se?

R. Són els Pronoms Possessius Mon, Ton, y Son, ab tótas sas veus Masculinas y Femeninas, Singulars y Plurals.

P. Declina-àm, doncs, els tres Pronoms Possessius Mon, Ton, y Son, ab tótas sas veus Masculinas y Femeninas, Singulars y Plurals.

R.

Declinació

Del Pronom Possessiu Mon.

Singular

Masculí

Femení.

Nominatiu: Mon fill.

Nominatiu: Ma filla.

Genitiu: de Mon fill.

Genitiu: de Ma filla.

Datiu: á ó pera Mon fill.

Datiu: a ó pera Ma Filla.

Vocatiu: Mon fill! O! Mon fill

Vocatiu: Ma filla! O! Ma filla.

Acusatiu: a Mon fill.

Acusatiu: á Ma filla.

Abblatiu: ab Mon fill, &c.

Abblatiu: ab Ma filla, en, &c.

Plural [p. 185v]

Masculí

Femení

Nominatiu: Mos fills.

Nominatiu: Mas fillas.

Genitiu: de Mos fills.

Genitiu: de Mas fillas.

Datiu: á, ó pera Mos fills.

Datiu: á Mas fillas,

ó pera Mas fillas.

Acusatiu: á Mos fills.

Acusatiu: á Mas fillas.

Abblatiu: ab Mos fills, &c.

Abblatiu: ab Mas fillas, en Mas
fillas, &c.

Declinació

Del Pronom Possessiu Ton.

Singular

Masculi

Nominatiu: Ton fill.
 Genitiu: de Ton fill.
 Datiu: á, o pera Ton fill.
 Acusatiu: á Ton fill.
 Abblatiu: ab Ton fill.

Femeni

Nominatiu: Ta filla.
 Genitiu: de Ta filla.
 Datiu: á ó pera Ta filla.
 Acusatiu: á Ta filla.
 Abblatiu: ab Ta filla, en &c.

Plural**Masculi**

Nominatiu: Tos fills.
 Genitiu: de Tos fills.
 Datiu: á o pera Tos fills.
 Acusatiu: á Tos fills.
 Abblatiu: ab Tos fills; &c.

Femeni.

Nominatiu: Tas fillas.
 Genitiu: de Tas fillas.
 Datiu: á ó pera Tas fillas.
 Acusatiu: á Tas fillas.
 Abblatiu: ab Tas fillas,
 en Tas fillas, &c.

Declinació**Del Pronom Son.****Singular****Masculi**

Nominatiu: Son fill.
 Genitiu: de Son fill.
 Datiu: á, ó pera Son fill.
 Acusatiu: á Son fill.
 Abblatiu: ab Son fill, &c.

Femeni

Nominatiu: Sa filla.
 Genitiu: de Sa filla.
 Datiu: á ó pera Sa filla.
 Acusatiu: á Sa filla.
 Abblatiu: ab Sa filla
 en Sa Filla, &c.

Plural.

Nominatiu: Sos fills.	Nominatiu: Sas fillas.
Genitiu: de Sos fills.	Genitiu: de Sas fillas.
Datiu: á o pera Sos fills.	Datiu: á ó pera Sas fillas.
Acusatiu: á Sos fills.	Acusatiu: á Sas fillas.
Abblatiu: ab Sos fills, &c.	Abblatiu: ab Sas fillas, en &c.

Encara que podriam dir, en Vocatiu: Mon Fill! 'Ma filla!' 'Mos filla!', 'Mas fillas!' 'O! Mon fill, &c.' nos valem en aquestos casos del següent Pronom Possessi: MÀ, v. ses veu Singulars y Plurals.

Pronom Possessiue

Anteposado á l'objecte de la cosa possehida.

P. Q. ja que el Pronom Possessiue MÀ es de l'ordre de l'objecte, a parat amb el l'objecte de la cosa possehida, sempre ab Anteposado, com el Vocatiu del Pronom MÀ v. ses veu Singulars.

El na de l'objecte de la cosa possehida Neutral.

P. Són els Pronoms Possessiue MÀ, TÀ, y SA ab totas des de l'ordre Masculí, y Feminí, Singulars, y Plurals.

Declinació

Del Pronom Possessiue Mèu.

Singular

Masculí

Nominatiu: El Mèu fill; ó el Fill mèu.

Genitiu: del Mèu fill, ó del Fill mèu.

Datiu: al fill Mèu, ó pera el fill Meu; al Mèu fill, ó pera el Meu fill.

[p. 186v]

Acusatiu: al Mèu fill; ó al Fill Mèu.

Vocatiu: Mèu fill! Fill Mèu! O' Mèu fill, O' fill Mèu.

Abblatiu: ab el Mèu fill, ó ab el Fill Mèu, &c.

Singular Femení.

Nominatiu: la Mèua, Mèua, ó Mia filla; la Filla, Meua, Meua, ó
Mia.

Genitiu: de la Mèua, Mèua, ó Mia Filla; de la filla MÈUA, MÈUA,
ó Mia.

Datiu: á, ó pera la MÈUA, MÈUA, ó Mia filla; á ó pera la Filla MÈUA,
MÈUA, ó Mia.

Acusatiu: á la MÈUA, MÈUA, ó Mia filla; á la Filla MÈUA, MÈUA,
ó Mia.

Vocatiu: MÈUA, MÈUA, ó Mia filla; Filla MÈUA, Meua, ó Mia
O' Filla MÈUA, MÈUA, ó Mia! O' MÈUA, MÈUA, ó Mia filla!

Abblatiu: ab la MÈUA, MÈUA, ó Mia filla; ab la filla MÈUA, MÈUA, ó Mia.

Plural Masculí.

Nominatiu: Els Mèus fills, ó els fills MÈUS.

Genitiu: dels MÈUS fills, ó de's fills MÈUS.

Datiu: als ó pera els Mèus fills; als Fills Mèus, ó pera els fills Mèus.

Acusatiu: als Mèus fills; ó als Fills Mèus.

Vocatiu: Mèus fills! Fills Mèus! O' Meus fills, O' Fills Mèus.

Abblatiu: ab els Mèus fills, ó ab els Fills Mèus: &c.

Plural Femeni.

Nominatiu: las Mèuas. Mèuas. ó Mias fillas. A las Fillas Mèuas,
Mèuas ó Mias.

Genitiu: de las Mèuas. Mèuas. ó Mias fillas; ó de las fillas Mèuas.
Mèuas ó Mias

Datiu: á A pera las Mèuas. Mèuas. A Mias fillas; ó, á las ó pera las
fillas Mèuas. Mèuas, A Mias.

Acusatiu: A las Mèuas, Mèuas. ó Mias fillas; A A las fillas Mèuas,
Mèuas, A Mias

107-

Vocatiu: Mèuas! Mèuas! A Mias fillas! O' fillas Mèuas, A Mias!
O' Mèuas fillas! O' fillas Mèuas, A Mias!

Abblatiu: ab las Mèuas. Mèuas, A Mias fillas; A ab las fillas, Mèuas,
Mèuas, A Mias fillas, Mèuas, A Mias fillas

Declinatio

Dei Proton Processi: T&L

Singular

Masculi

Nominatiu: El Tèu fill, ó el fill Tèu.

Genitiu: del Tèu fill, ó del Fill Tèu.

Datiu: á ó pera el Tèu fill; al ó pera el Fill Tèu.

Acusatiu: al Tèu fill, ó al fill Tèu.

Abblatiu: ab el Tèu fill; ó, ab el Fill Tèu.

Singlar Femenil.

Nominatiu: la Tèua, Tèua, ó Tua filla; ó, la filla Tèua, Tèua, ó Tua.

Genitiu: de la Tèua, Tèua, ó Tua filla; ó, de la filla Tèua, Tèua, ó Tua.

Datiu: á la, á pera la Tèua, Tèua, ó Tua filla; ó, á la ó pera la filla, Tèua, Tèua, ó Tua.

Acusatiu: á la Tèua, Tèua, ó Tua filla; á la filla Tèua, Tèua, ó Tua.

Abblatiu: de la Tèua, Tèua, ó Tua filla; de la filla Tèua, Tèua, ó Tua.

Multiples

Nominatiu: els Tèus fills, ó els fills Tèus.

Genitiu: dels Tèus fills, ó dels fills Tèus.

Datiu: als Tèus fills, ó als fills Tèus.

Acusatiu: els Tèus fills, ó els fills Tèus.

Abblatiu: dels Tèus fills, ó dels fills Tèus.

Plural Femenil.

Nominatiu: las Tèuas, Tèuas, ó las fillas; á las fillas Tèuas, Tèuas, ó las.

Genitiu: de las Tèuas, Tèvas, ó Tuas fillas; ó, de las fillas Tèuas,
Tèvas, ó Tuas. [p. 187v]

Datiu: á las, ó pera las Tèuas, Tèvas, ó Tuas, fillas; ó, á las, ó
pera las fillas Tèuas, Tèvas, ó Tuas.

Acusatiu: á las Tèuas Tèvas, ó Tuas fillas; ó, á las fillas Tèuas, Tèvas,
ó Tuas.

Abblatiu: ab las Tèuas, Tèvas, ó Tuas fillas; ó ab las fillas Tèuas,
Tèvas ó Tuas; en las Tèuas, Tèvas, ó Tuas fillas, &c.

Declinació

Del Pronom Possessiu Sèu.

Singular Masculí.

Nominatiu: el Sè fill, ó el fill Sèu.

Genitiu: del Sè fill, ó del fill Sèu.

Datiu: al Sè, ó pona el Sèu fill; al fill, ó pona el fill Sèu.

Acusatiu: al Sè fill, ó al fill Sèu.

Abblatiu: ab el Sè fill, ó ab el fill Sèu; &c.

Singular Femení.

Nominatiu: la Sèua, Sèva, ó Sua Filla; ó la filla Sèua, Sèva, ó Sua.

Sua

Genitiu: de la Sèua, Sèva, ó Sua filla; ó de la filla Sèua, Sèva, ó Sua.

Datiu: á la, ó pera la Sèua, Sèva, ó Sua filla; ó, á la ó

pera la filla Sèua, Sèva, ó Sua.

Acusatiu: á la Sèua, Sèva, ó Sua filla; ó á la filla Sèua, Sèva, ó Sua.

Abblatiu: ab la Sèua, Sèva, ó Sua filla; ó ab la filla Sèua, Sèva,
ó Sua, &c.

Plural Masculí.

Nominatiu: els Seus fills, ó els fills Sèus.

Genitiu: dels Sèus fills, ó de' fills Sèus.

Datiu: als Sèus, ó pera els Seus fills; als fills, ó pera els fills Sèus.

Acusatiu: als Sèus fills, ó als fills Sèus.

Abblatiu: ab els Sèus fills; ó, ab els filla Sèus; en els Sèus fills, &c.

Plural Femení.

Nominatiu: les Sèuas, Sèuas, ó Sèuas fillas; ó, les fillas Sèuas, Sèuas,

Sèuas.

Genitiu: de les Sèuas Sèuas, ó Sèuas fillas; ó, de las fillas Sèuas,

Sèuas, Sèuas.

Datiu: ó, ó pera les Sèuas Sèuas, ó Sèuas fillas; ó, ó las,

Sèuas, ó fillas Sèuas, Sèuas, Sèuas.